

Новы Час

ЖАННА ЛІТВІНА —
АБАРОНЦА СВАБОДЫ СЛОВА

Стар. 4

ЗОРКА ІРЫНЫ КАЗУЛІНАЙ

Месяц таму, 23 лютага, завяршыўся зямны шлях Ірыны Казулінай...

Стар. 3

ЗОРНЫЯ ВОЙНЫ: МІФ АБО РЭЧАІСНАСЦЬ

25 гадоу таму пачаліся сапраўдныя зорныя войны. Рональд Рэйган абвясціў пачатак стварэння САІ — стратэгічнай абароннай ініцыятывы — прабабкі сучаснай амерыканскай сістэмы супрацьракетнай абароны (СРА).

Стар. 27

ЛІТАРАТУРНАЯ БЕЛАРУСЬ

Стар. 9–24

ЧЫТАЙЦЕ
Ў НАСТУПНЫМ НУМАРЫ

ПЁТР ЖЫНГЕЛЬ — МАСТАК З ДОКШЫЦ

Працяг цыкла нарысаў
Сяргея Гавадзёва пра мастакоў
Віленскай школы

► АД РЭДАКТАРА

ДЗВЕ БЕЛАРУСІ

Аляксей КАРОЛЬ

На мяжы святкавання 90-х угодкаў БНР — можа, як ніколі — з бачнай выразнасцю выявілася, што ў краіне Беларусь, па трапнаму вызначенню пісьменніка Уладзіміра Арлова, сусінуць дзе Беларусі: беларуская Беларусь і... Якая? Руская? Польская? Савецкая? Касманалітычная? Ніякая, без роду і племені? Да складна — не беларуская. Пярэстая — усяго па троху ў рознакаляровых сумесях. Бывала-бывае бяскрыўдных, часцяком жа і атрутных. Неадназначная, сябе пакуль не асэнсаваўшая. Ні ў кантэксле нацыянальных каардынатаў, ні ў гістарычным вымярэнні: адкуль ёсьць пайшла і куды рухацца.

Дзе межы між імі — беларускай Беларуссю і другой Беларусью — у прасторы і часе? Пакінем за рысай стагоддзі геапалітычнага аблому, калі землі беларускія пасля зінкнення дзяржавы ВКЛ аказаліся разменнай манетай у

супрацьстаянні паміж Захадам і Усходам і пасля трох падзелаў Рэчы Паспалітай былі інкарпаваны ў склад Расійскай імперыі.

Пачнём, да тэмы, з БНР, у якой на пэўны час матэрыялізавалася абуджаная памяць і мара пра

беларускую дзяржаўнасць. Каб потым зноў быць спрэтар'я на 70 гадоў — з картаў, з падручнікаў. З памяці сямі пакаленняў. Амаль падыстую.

Вось тут і праходзіць першая па часе ад БНР мяжа паміж беларускай і іншай Беларуссю — у геаграфічнай прасторы БССР. Хаця тая сталася магчымай дзякуючы ўплыву БНР. Аднак у БССР, можна лічыць, беларускай Беларусі не існавала. За выключэннем кароткага перыяду беларусізацыі 20-х гадоў мінулага стагоддзя, якая ў 30-40-я была фізічна выніччана амаль упічэнт.

Ацацелая беларуская Беларусь сышла ў эміграцію. Адзінкі нацыянальна свядомых, што цудам ацацелі тут, сышлі ў духоўную эміграцыю і падполле. Ці сапраўдане — антысавецкі супраціў (чытаем кніжкі Міхася Чарняўска-

га). Але — неверагоднае — ідэя не зінкла і нейкім чынам зноў і зноў адраджалася ў галоах як маладых, так і сталых інтэлектуалаў.

Аднак сутнасць БССР вызначала другая Беларусь — савецкай, адбудаваная на рускай вялікадзяржаўнай аснове ў большавіцкім класавым фармаце дыктатуры пралетарыяту. Да немагчымасці скажоная, але моцная і прывабная ў сваім першасным сэнсе сацыялістычныя ідэі спрацавала лепш за фантастычную пісіхатрапную зброю масавага паражэння. Існавала, прайда, яшчэ і беларускамоўная Беларусь, далёка не беларуская, але і не да канца іншая. Недзе ў глыбінях падсвядомасці, праз мову, яна ўтрымлівала ў сабе размыты, амаль няўлоўны образ першаснай Беларусі.

Грымне гром, абаваліцца савецкі рэжым, разваліцца СССР з яе мутантнай ідэалогіяй — і купкі беларускіх адраджэнцаў амаль імгненна пашырацца да тысяч і соцень тысяч, у тым ліку далучыўшы да сябе амаль у поўным складзе беларускамоўную Беларусь. І рускамоўную дэмакратычную. Гэта новая адраджэнская хвала верне памяць пра БНР і матэрыялізуе ідэю беларускай дзяржаўнасці разам з нацыянальнай сімволікай у форме Рэспублікі Беларусь. Але не здолее ўтрымліць. Бел-чырвона-белы сцяг будзе разарваны і забаронены.

Вось тут і пралягае другая па часе ад БНР мяжа паміж беларускай і іншай Беларуссю. Аднак ужо ў геаграфічнай прасторы незалежнай сувэрэнай дзяржавы — Рэспублікі Беларусь, што ёсьць прынцыпова важнае.

Яе паспрабую знутры паглынць, узяць у палон іншую Беларусь. Праз рэанімацыю савецкай вялікадзяржаўнай ідэалогіі, забарону нацыянальнай сімволікі, абмежаванне мовы, рэпрэсіі супраціў дэмакратычнай апазіцыі. Праз стварэнне як бы саюзной дзяржавы, што ў выпадку рэалізацыі (у любым фармаце) не можа не абарнуцца нічым іншым, як інкарпацыяй Беларусі ў склад другой дзяржавы.

Надасягненне лакальнай мэты кіруючай эліты — адбудавання аўтарытарнай мадэлі палітыч-

най сістэмы і самазахавання свайго ўладнага становіща — гэта з большага спрацавала. Але мэтавая ўстаноўка на крамлёўскі пасаг цалкам правалілася.

Струхнулі ўшчэнт класавыя інтарнцыянальныя ідэі ў савецкай упакоўцы, развеяліся настальгія пра былое. Іх адрынула логікай самога свайго 17-гадовага існавання незалежная дзяржава Беларусь. Нават насуперак уладным памкненнем.

На Дзень Волі яшчэ ўсё як заўсёды: прэвентыўныя арышты, канфіскацыя інфармацыйных выданняў, забарона на мітынгі і дэманстрацыі, кардоны АМАП... Але ўсё мацнее незалежніцкая рыторыка з уладных вуснаў і афіцыйных СМИ. Аж да прызнання БНР агульной каштоўнасцю ўсяго беларускага народа (круглы стол «СБ»). Гэта паказальна, нават калі гэта ўсяго толькі спроба перахапіць лозунгі апанентаў, стварыць пад сябе нейкі абноўлены сімбіёз дзяржаўнай ідэалогіі. Дарэмныя высілкі.

Нацыянальная ідэя — наогулці не адзінай з усіх відомых чалавецтву ідэй, акрамя, магчымы, яшчэ рэлігійных, якія не паддаюцца ліквідацыі — ні рэпрэсіямі, ні подкупам. Тым больш нацыянальная ідэя, здзейсненая на практицы, чым і вызначаюцца памяць і прыклад, уплыў і роля БНР. Праз часы і забыццё, праз хлусню і жорсткія выпрабаванні.

Яшчэ ў Беларусі пакуль — дзе Беларусі. Яшчэ грамадзяне беларускай Беларусі ў меншасці. Яшчэ не ўся дэмакратычная Беларусь прыйшла да беларускай Беларусі. Мяжа паміж беларускай і іншай Беларуссю праходзіць па тэрыторыі душы і сэрца чалавека. Яшчэ значная частка насельніцтва нашай краіны живе на нейтральнай (на абыякавай?) паласе, адмежавалася на сваіх жыццё-побытавых тэрыторыях. 25 сакавіка дзе Беларусі сышліся твары твар: людзі ў чорнай уніформе супраціў мірных маніфестантаў. Тым не менш аўяднанне ўсіх грамадзян дзяржавы Беларусь у беларускай Беларусі — непазбежна. Справа толькі за часам.

Працяг тэмы на стар. 5 ▶

ЭКАНОМІКА

▼ НАВІНЫ ЭКАНОМІКІ

У «ГАЗПРАМА» ЁСЦЬ ПРЭТЭНЗІІ

У Москве дэлегацыя Міністэрства энергетыкі Беларусі абмяркоўвала з кіраўніцтвам ААТ «Газпрам» прэтэнзіі, што прагучалі падчас візіту ў Мінск кіраўніка ўрада РФ Віктора Зубкова.

Як паведамілі БелАПАН у Мінэнерга, дэлегацыя на чале з першым намеснікам міністра энергетыкі Эдуардам Таўпянцом 25 сакавіка вылецела ў Москву на трохдзённыя перамовы. У «Газпраме» пачвердзілі інфармацыю, што цяпер паміж прадстаўнікамі Мінэнерга і «Газпрамам» вядуцца перамовы.

Сутнасць прэтэнзій расійскага боку заключаецца ў tym, што, згодна з распараджэннем беларускага ўрада, у рэспубліцы ўведзены высокі працэнт непадатковых адлічэнняў з боку камерцыйных структур у шэраг дзяржаўных фондаў.

Надумку расійскага боку, гэта супярэчыць дамоўленасцям па стварэнні сумесных прадпрыемстваў. У прыватнасці, гаворка пра адлічэнні ў розныя беларускія дзяржаўныя бюджэты з сумесных прадпрыемстваў «Белтрансгаз» і Мазырскага НПЗ.

21 сакавіка пасля пасяджэння Савета міністраў Саюзнай дзяржавы Беларусі і Расіі ў Мінску намеснік кіраўніка Міністэрства эканамічнага развіцця і гандлю РФ Андрэй Белавусаў заявіў журналістам, што гэтая практика супярэчыць падпісаному 23 сакавіка 2007 года пагадненню аб мерах па развіціі гандлёва-еканамічнага супрацоўніцтва.

Паводле яго слоў, летасць ААТ «Белтрансгаз» пералічыла ў інавацыйны фонд Мінэнерга Беларусі каля 19 працэнтаў ад сабекошту прадукцыі і паслуг. Расійскі бок лічыць гэтую «сур’ёзным ушчамленнем інтарэсаў «Газпрама», які з’яўляецца мінарыйным акцыянерам «Белтрансгаза» і ўжо выкупіў 12,5 працэнта кампаніі».

Кіраўнік МЭРТ зазначыў, што расійскі бок накіраваў свае прэтэнзіі Беларусі, аднак у беларускага боку іншая пазіцыя — ён лічыць, што такая мера адпавядае беларускому заканадаўству.

Такія прэтэнзіі былі выказаны і ў дачыненні да Мазырскага НПЗ, акцыянерам якога з’яўляецца расійская кампанія «Слаўнафта». Паводле неафіцыйных крыніц, у 2007 годзе непадатковыя адлічэнні «Белтрансгаза» і Мазырскага НПЗ у дзяржаўныя фонды Беларусі склалі 70 і 100 мільёнаў долараў адпаведна.

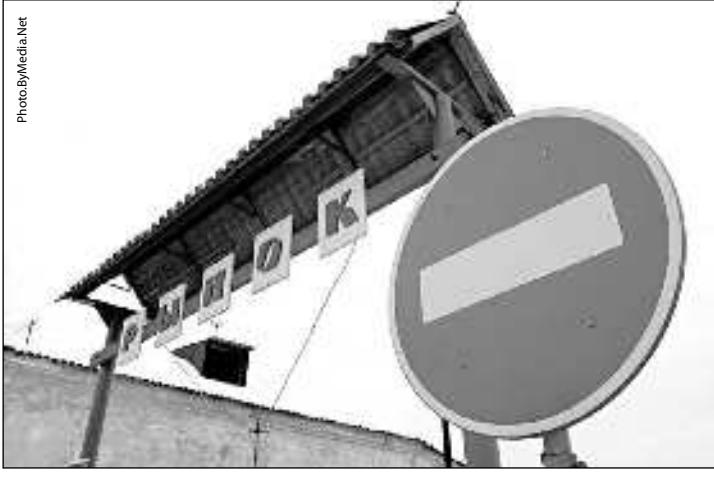
ІРАНСКІЯ ІНВЕСТЫЦІІ

Іранская кампанія «DIDAS Co» плануе інвеставаць да 200 мільёнаў долараў у рэканструкцыю Чэрвеньскага рынку ў Мінску. Пра гэта паведаміў на прэс-канферэнцыі 24 сакавіка старшыня прайўлення Белкаапсаюза Уладзімір Кулішоў.

Інвестары плануюць стварыць шматфункциональны комплекс. «Прайўленне Белкаапсаюза правяло перамовы з іранской будаўніча-інвестыцыйнай кампаніяй «DIDAS Co» і дасягнула папярэдняй дамоўленасці пра сумесную рэалізацыю інвестыцыйнага праекта», — паведаміў У. Кулішоў.

Ён падкрэсліў, што «іранская кампанія выйшла за межы раней распрацаванага Мінгарвыканкамам праекта і прапануе пабудаваць комплекс, які будзе ўключаць чатырохпавярховы гандлёва-сервісны цэнтр з рынкам і гіпермаркетам, чатырохпавярховы падземны паркінг, 20-павярховую гасцініцу з нумарамі-кватэрамі». Як патлумачыў У. Кулішоў, папярэдне планавалася рэканструкцыя рынку з будаўніцтвам гандлёвых месцаў і шматпавярховы паркінг. Прыблізны абаём інвестыцій у гэты праект ацэньваўся ў памеры каля 30 мільёнаў долараў.

Кулішоў зазначыў, што памер уздзелу Беларусі ў гэтым праекце яшчэ праццаўшыца і «аб’ём інвестыцій з беларускага боку пакуль з’яўляецца камерцыйнай тайнай». Старшыня прайўлення паведаміў, што ў красавіку гэтага года ў Тэгеране плануецца падпісць мемарандум аб паразуменні паміж Белкаапсаюзам і кампаніяй «DIDAS Co». «Эты дакумент стане асноўным дакументам для падпісання інвестыцыйнага дагавора па рэалізацыі згаданага праекта», — сказаў У. Кулішоў. Ён падкрэсліў, што «прект будзе рэалізаваны паэтапна без закрыцця дзейнага рынку».

► ЭКСПЕРТЫЗА

ІНВЕСТЫЦІІ, АБО КРЭДЫТЫ І ДАЎГІ ДЛЯ БЕЛАРУСІ

Сяргей КАРОЛЬ

Урад Беларусі ёсць больш актыўізуеща ў справе прыцягвання замежных інвестараў, у прэсе мільгачаць інтрыгоўныя паведамленні пра сотні мільёнаў долараў, ужо нібыта ўкладзеных у эканоміку нашай краіны замежнымі інвестарамі. Нават міністр замежных спраў заяўві, што агульная сума замежных інвестыцій дасягнула 5,5 мільярда долараў.

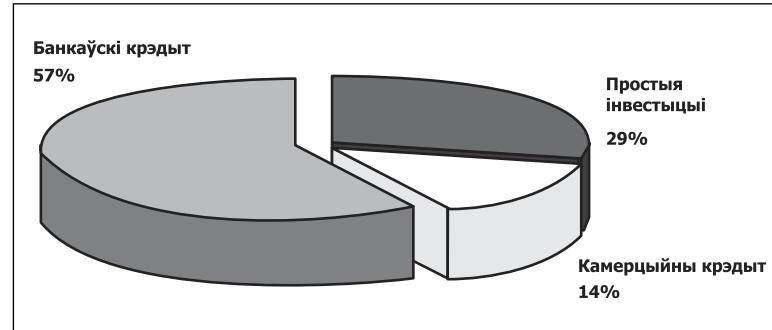
Калі 10 працэнтаў УВП — гэта немалая сума, і сэнс словаў міністра зразумельны: грамадзяне Беларусі, не хваліцца, замежныя інвестары ўжо ратуюць нас ад расійскіх цэнавых удараў; іншаземцы, хто з вас яшчэ не інвеставаў у нас, — далучайцца.

Высветлілася, што амаль мільярд інвеставалі англічане, яшчэ паўмільярда — швейцарцы, ну і, безумоўна, суседзі на Усходзе, але толькі мільярд, так што Беларусь — гэта ўжо єўрапейская краіна.

У чым розніца?

Адно маленькае ўдакладненне: тое, што меў на ўвазе міністр, гэта не інвестыцыі, а банкаўскі кредит, прычым кароткатэрміновы. Розніца паміж гэтымі дзвюма рэчамі аграмадная. Інвестыцыі — гэта калі капіталісты купляюць або ствараюць з нулю ў краіне прадпрыемствы, укладаюць капітал на доўгія гады, прывозяць з сабой тэхнолагіі і метады працы, падрыхтоўваюць і наймаюць мясцовыя кадры. Капітал, у адрозненіе ад кредиту, не трэба аддаваць у нейкія вызначаныя тэрміны, і за карыстанніе ім не трэба плаціць працэнт. Наўпростаўшы ўкладчыкі працуяць не за дыўдэнды, а ў разліку на будучыя прыбылі, якія доўгі час пераінвестуюцца ў краіну. Праз некалькі гадоў, калі прадпрыемства будзе працаваць, пачнуцца і дыўдэнды і зварот капіталу, але гэта здарыцца ўжо тады, калі прадпрыемства створыць шмат каштоўнасцей як для ўладальніка, так і для тых, хто на ім заняты або атрымлівае з яго падаткі.

А вось кредит трэба аддаваць і плаціць за карыстанніе ім працэнт. Прыйчым, у выпадку Беларусі, працэнт высокі. Краіна з замежнымі рэйтывінгамі *B+* плаціць не менш за 8 працэнтаў па долараўых укладах (для падаўнання: урад ЗША плаціць менш за 4 працэнты). Уласна, наўпроставых інвестыцій у эканоміку Беларусі ў 2007 годзе — паводле дадзеных Міністэрства статыстыкі — было каля 1,7 мільярда долараў. Гэта ў 5 разоў больш, чым у 2006 годзе, аднак выключна дзякуючы продажу акцый «Белтрансгаза»

і «Velcom». Гэтыя дзве здзелкі, якія на сур’ёзныя наўпроставыя інвестыцыі пакуль не цягнуць, складаюць больш за 1,2 мільярда. Калі вылічым іх з агульнай сумы, пабачым, што сапраўдныя ўклады інвестараў у реальную эканоміку Беларусі не нашмат больш, чым у 2006 годзе.

Даўгавая спіраль

Між тым, дэфіцыт бюджету павялічыўся амаль на 3 мільярды. Вось улады і кінуліся пазычыць, і таму няма нічога дзіўнага, што Брытанія і Швейцарыя сталі лідэрамі ў паставках у Беларусь фінансаў — выключна тому, што гэтыя краіны з’яўляюцца найбуйнейшымі банкаўскімі цэнтрамі. Так што інвестыцыі з найстарэйшых краінаў капіталізму ў Беларусь пакуль яшчэ не было.

А вось аддаваць ім пазыкі давядзенца вельмі хутка — паводле дадзеных старонкі Беларусі ў МВФ, за выключэннем расійскага міждзяржаўнага займу, кредит для нашай краіны ў асноўным кароткатэрміновы. І не дзіўна — швейцарская і брытанскія банкіры баяцца дэфолту

як правіла, інвестараў шукаюць для таго, каб абнавіць абсталіванне, набыць новыя прамысловыя магутнасці, распрацаваць тэхналогіі. У нашым жа выпадку матывіруючы ўраду — выключна манетарная. Пра інвестараў улады ўзгадалі толькі тады, калі заціснуў дэфіцыт плацежнага балансу.

Сапраўдны тэст сур’ёзнасці намераў Беларусі далучыцца да глобальнага капіталізму надыдзе тады, калі інвестарам трэба будзе даць магчымасць працаваць у краіне. Прадаць «Velcom» — не складаная задача: прадпрыемства новае, занялася на ім невялікая, звольніца няма каго. «Белтрансгаз» — таксама прадпрыемства хоць і стратэгічнае, але не сацыяльнае. А вось калі прадаць «Інтэграл», мая родная Курасоўшчына застанецца без працы, а інвестар пачне перарабляць быўшыя цехі ў футбольнае поле і гатэлі.

Цікавы каментар дала эканаміст Алена Ракава: пакупнік велазаводу, які заплатіў пару мільёнаў за прадпрыемства ў мінулым годзе, магчыма, зрабіў гэта толькі дзеля нерухомасці.

Сапраўдны тэст сур’ёзнасці намераў Беларусі далучыцца да глобальнага капіталізму надыдзе тады, калі інвестарам трэба будзе даць магчымасць працаваць у краіне

і імкнунца не даваць у пазыку больш чым на год.

Вось і атрымліваецца, што прадпрыемства і банкі Беларусі бяруць новыя пазыкі, каб расплатіцца са старымі. У 2007 годзе эканоміка Беларусі, у асноўным праз дзяржпрадпрыемствы і банкі, якія прыватнімы ў нашай краіне з’яўляюцца толькі намінальна, узяла пазыкы за мяжой амаль на 7 мільярдаў долараў, і 3 мільярды сплаціла назад. Гэта досыць небяспечна: калі больш доўгіх па тэрмінах краініц фінансавання не будзе знайдзена, можна патрапіць у даўгавую спіраль, якую ў пэўны момант парвецца, новы кредит скончыцца, выплачваць стaryя не будзе чым, і краіна апыненца ўстане дэфолту.

Нашто патрэбны інвестары

Цяпер робіцца зразумелым, нашто так апантана кліча ўрад Беларусі ў краіну замежнікаў. І ў гэтым ёсць цікавая праблема:

Бліскуча назіранне — велазавод знаходзіцца ў цэнтры Мінска, і як толькі лібералізацыя пойдзе ўсур’ёз, адна толькі гэта плюшча будзе каштаваць сотні мільёнаў. Брава, аўстрыйцы. Аднак ці не лепш было б для эканомікі Беларусі спачатку ўвесці нармальную ўласнасць на зямлю, а потым прадаваць плюшчы ў цэнтры, толькі па больш высокіх коштках? Мінск знаходзіцца ў добрай кампаніі — дніамі банк «Джэй-Пі Морган Чэйз» набыў за бясцэнак збанкрутуваную брокерскую фірму «Беар Стэрнз», галоўны будынак якой у цэнтры Манхэтана пераўзыходзіць кошт здзелкі ў 30 разоў.

А вось да чытачоў у мяне пытанне: можа хто ведае, што там беларускі ўрад прадаў прыкладна за 500 мільёнаў долараў у 4-м квартале? Па статыстыцы Белстат і МВФ бачна, што прададлі, але вось што менавіта — нідзе ў прэсе мне не траплялася. Хто ведае — пішице: korol@verizon.net. Буду ўдзячны.

РЫГОР БАРАДУЛІН АГОНЬ І ЦЕНЬ

Спаконна першыя

У змроку свой ценъ адишукае,
Любы яму лёгкі цяжкар.
Як трэба,
Сябе ашукае
Плястун бліскавіцы —
Пажар.

На свет
Мы прыходзім спрасоння,
Настрою будзіць нас шкада.
А рух не засне,
Бо ў далоні
Злавіца не дасца
Вада.

Спрыяюць жывому абшару,
Каб ён не зважаў на гады,
Гарачыя вочы пажару,
Халодная памяць вады...

Зямляцкі трывпціх

У дварах местачковых паснулі цені.
А сабакі да самай раніцы
Абмяркоўваюць апошнія паведамленні...

І халодны камень не стрымае слёз,
Слухаючы, як сабака ў цемначы
Жаліца на свой сабачы лёс...

Жне цішу маладзічковы серп.
Пра волю

Хоць словам якім перакінуца
Сабакам на панцугах няўсцер...

Прызімак

Зоркі зябка
Абменьваюцца летуценнямі.
Сосны мераюцца
Аднайменнымі ценямы.
Адвячорку цярпліва.
І задуменна...

Ніхто...

Уткнуща ў бераг
Хочаща чаўну.
Дагнаць свой ценъ празрысты
Хвалі рупіць.
Хоць кожны ведае сабе цану,
Ды за яе
Ніхто яго не купіць...

Крутабег

Надрыўны кашаль у Перуноў.
Адпачынак —
Таксама праца.
Прачынацца —
Каб спаць наноў.
Спаць —
Каб зноў прачынацца...

Быццам лівер...

Народ, быццам лівер,
Якім
Начыняюць масавыя кілбасы
Вёсак і гарадоў.
Пражорлівы мор

На кілбасы гэтая ласы
З маладых
Да сівых гадоў.

Не зарасце...

Нябесаў ранішніх бясхмарнасць
Зацемрыць дзённая трывога.
Шлях ад кавярні да лякарні
Не зарасце травою...

Пытаецца...

Пытаецца ў рэха
Усмешка ўсур'ёз,
Хто выдумаў кола,
Дарога ці воз?..

Куды?

Праз гады,
Праз клады
Да бажніцы
Ці да вязніцы
Шлях карацейшы
Куды?

Дзяякуй

Дзяякуй начы,
Што хоць на міг
Ад самога сябе
І ўсіх
Можна ў сон уцячы...

Караце...

Штодня карацее дарога,
Дзе я сустрэў сябе маладога.
Хачу пярэчывіць.
Але маўчы.
Перарабіць не магу нічога...

Над долам вясліа ўзвіліся,
Ды ўтрымаліся доўга
Аднакрылыя матылькі жаўталісія...

Дзень хоча замаліць свае грахі.
А вечар
Не спяшаецца знарок.
І нападае ліст, як даждж сухі.
І чутка, як цяжэ
Лёгкі змрок...

Хоць жаўталісце долу б'ё паклоны,
У лета ад начы і дні ключы.
І сухарукі сад яшчэ зялёны...

Здаецца, слухаю ўпершыню,
Як стракатлівая кавалькі
Куюць зялёную цішыню...

Восені хапае неспакою.
І пачыранела арабіна.
Што яна падумала такое?

Чым адмерыць,
Каб не памыліца,
Колькі кіламетраў бліскавіцы?

Там Айчына душы,
Дзе магчыма
Пасвіць цёплыя зоркі вачыма...

Ад адзіноты старэ сад.
Апошняя памірае хата.
У сядзібі забытай зялёны пагляд...

Бліжэю сэрцам да зямлі.
А думка,
Ўзяўшы босы посах,
Вандруе ў сцішаных нябесах,
Адно пытаючы —
Калі?..

Калі пастарацца,
Лъга адпачыць ад працы.
А як адпачыць ад сябе?

Трымаюць
Абнылыя крылы ялін
Дусчастыя свечкі
Ўніз галавою.
І не запальваюць.
Каго ці чаго чакаюць?..

Настрою светла.
Ветла навакол.
Засмурлылася цішыня глухая.
Здаецца,
Млечны Шлях апаў на дол.
Шапочка, шамаціць
І датухае...

Хто?

Спачатку прачнуўся дзень.
Пасля ўжко
Вечар упёрся ў плот.
Спачатку ўзляцей авадзенъ.
Пасля ўжко
Лячець спрабаваў самалёт.
...А хто быў спачатку:
Агонь ці ценъ?..

Зоркі не паміраюць.
Яны згараюць,
Каб нам
Вяртацца было лягчэй
Да першаагню...

ПАСЛАННІ

Напярэдадні правядзення Першай агульнацыянальнай дыктоўкі 15 сакавіка адбылася незвычайная падзея: акрэдытаваны ў Беларусі кіраўнік і супрацоўнік дыпламатычных місій еўрапейскіх краін сабраліся разам, каб у якасці падарунка ўдзельнікам мовалюбнага форуму прачытаць вершы ў перакладзе на беларускую.

Надзвычайні і Паўнамоцны Пасол Украіны Ігар Ліхавы, Часова павераны ў справах Славакіі ў Беларусі Любамір Рэгак, прэс-сакратар амбасады Польшчы Моніка Садкоўска, дарадца Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Літвы Дарыус Віткаўткас агучылі вершы паэтаў сваіх краін аб мове. Часова павераны ў справах Вялікабрытаніі ў Беларусі Найджэл Гулд-Дэвіс прачытаў у перакладзе на ангельскую адзін з санетаў Янкі Купала.

Дыктоўку дыпламатам зачытвала выкладчык беларускай мовы Беларускага дзяржаўнага ўніверсітета культуры і мастацтва намеснік старшыні ТБМ Людміла Дзіцэвіч. У якасці тэксту была выбраная прафільная Францішка Багушэвіча да ягонаі кнігі «Дудка беларуская».

«Літаратураная Беларусь» у жаданні пашырыць паэтычны рэзгалас вырашила апублікаваць агучаныя прафесійнымі іншых краін вершы.

АРВІДС СКАЛБЭ
(1922–19??), ЛАТВІЯ

Народ, што зрокся мовы, хай з прымусу,—
Ён — з мура вытрушчаны крохкі ўломак,
Сцяны няма, ёсьць толькі груда друзу,
І мёртвы бляск сліды не грэе дома.

А мова, не ўжываная ў народзе,—
Нібы ручай, што недзе блізка цвёліца,
Нібы гудок з туману на дарозе,
Кранае вуха, не кранае сэрица.

Пераклаў з латышскай мовы Васіль Сёмуха.

ЯНІНА ДЭГУЦТЭ,
ЛЕТУВА

Родная мова

З пошапту дзюнаў да просіні неба
пазааблокай,
З поплеску мора і ўспілаў аээр чаратовых,
З водару хлеба і песні пушчанская, шырокай,
Складзена ў вуснах гучанне роднае мовы.

Выплаўлена у аблале на стосах Пілена
З зіхоткай празрыстасцю бурштыновай,
Яна — у калысках прыгонніцы-маци
ўсталела,
У стагнатах пясчаных Пірчупіса,
родная мова.

Яна ў лугавой цішыні і ў шум-звоне вуліц,
У стракатах балконах прадмесція
саволіць,
У смеху коцікаў жоўтых, у шумлівасці бору,
У прыветлівых тварах ці грозных
ад гневу супору.

У крыві на турэмных мурах летувіскае слова,
Ірзела, жарам ахвярным гарэла пад попелам
На жудасціх ростанях Балтыі з Нёманам,—
Спадечны наш лёс апявяе матына мова.

Радасць у нас вышчабечвае птушкою
сэрица разлогі
І пракладвае ў вечныя нерушы духу дарогі,
Водарам чорнага хлеба і песні ю баровыіх —
Песціць нам вусны пах роднае мовы.

1963 г.

Пераклаў з летувіскай мовы Васіль Сёмуха.

ВІКТАР ГАМУЛІЦКІ
(1848–1919), ПОЛЬШЧА

На Белай Русі

На беларускіх гонях сонна млее ціша,
Як зольнай мглы павеў;
А ў беларускіх хатах шэпот пасльма кальша
Журботнай скрыкті спеў.
Тут сонца цымляна лье праменне,
На тварах таямніча цені
Ляжаць, як дух у затаенні,
Што выжыць тут сумеў.

Беларуска-дзяўчына у гнёў не ўпадае —
Рэдка пацуеш смех.
Затое дух упарты і моцны мае —
Анёла нізкіх стрэх.
А характар яе — статэчны,
А норау і гонар — сардэчны,
А зарок у каханні — вечны,
Бо ламаць яго — грэх.

Беларусы-сяляне — філосафы долі;
А цялэслы ў іх крок;
Ціхія ў полі, хаце, карчме і ў касцёле,
Сонна-вялы ў іх зрок.
«Ты спіш, а для тышнім кветам!» —
Кажуць так тут зімой і летам —
І журботна-радасна гэтак
Плыве жыціца паток.

У беларусаў не любяць мяніць сумнёвы —
Бо і сам свет такі ё!
Яны з курганоў слухаюць небылі, спевы
І што каўса ім крыж...
Чуюць Бога ў віхураў хоры,
Бачаць Яго ў часці і ў горы,
У стрэснай громам прасторы
Шукаюць Бога звыш...

О беларуская мова! Твой спеўны гук будзіць
Рэха бытых гадоў —
Табой усцешаны міралюбныя людзі,
Дзеци пушчаў, садоў.
У сугуччи славянскага слова,
Ты — як песьніка жаўручкова,
Шчабятушка салодкай мова —
Мядовай ліпі цвет.

Беларуская песня! Як гэты край сівы —
Ты сумнай песты чар;
З курганоў і магілай твае ўсе матывы,
З енку сялян твой шарм...
Сёння цвіцеш ў забытым сненні,
А як майстар спяе ў натхненні,
Мядовай ліпі цвет.

Кіраўнік Аддзялення Амбасады Каралеўства Швецыя Стэфан Эрыксен і паэт Алесь Ліпай.

Свет застыне ў нямым здзіўленні —
Запяе ў ім душа.

О народ беларускі! Аціхнуць навалы,
Зашумяць зноў лясы;
І загучаць у адзіным суладным хоры
Усіх славян галасы.
А ў ім — твой званочак вясновы,
Як золак птушынае мовы;
Мілажальны і адмысловы —
Спелы колас красы.

[1908 г.]

Пераклаў з польскай мовы Васіль Сёмуха.

ДЗМІТРО
ПАЎЛЫЧКА,
УКРАІНА

Ты зрокся мовы роднае

Ты зрокся мовы роднае. Табе
Зямля радзіць адразу перастане,
Зялёная галінка на вярбе
Ад дотыку твайго завяне!

Ты зрокся мовы роднае. Зарос
Твой шлях і загубіць ў пустазеллі...
Не маеш ты на пахаванні слёз,
Не маеш песні на вяселлі!

Ты зрокся мовы роднае. Пішком
Ушыещца ў душу тваю завея.
Здрэнцвее сябра ад тваіх пяшчот
І маці родная сівее.

Ты зрокся мовы роднае. Няўлад
Вякі брысці ты будзеш у знаменні.
І сцырци, і зоркі спаліц твой пагляд,
Аберне ў мёртвасце каменне.

Ты зрокся мовы роднае. Няўко
Цябе не страшыць ганьба аж да скону?!

Яшчэ ў журбі паваліца крыжом —

Яе не панясеш нікому!

Ты зрокся мовы роднае. Няма
Ү цябл цяпер ні роду, ні народу.
Чужынца дзякі не чакай дарма —
Пагарда будзе платаю да зводу!

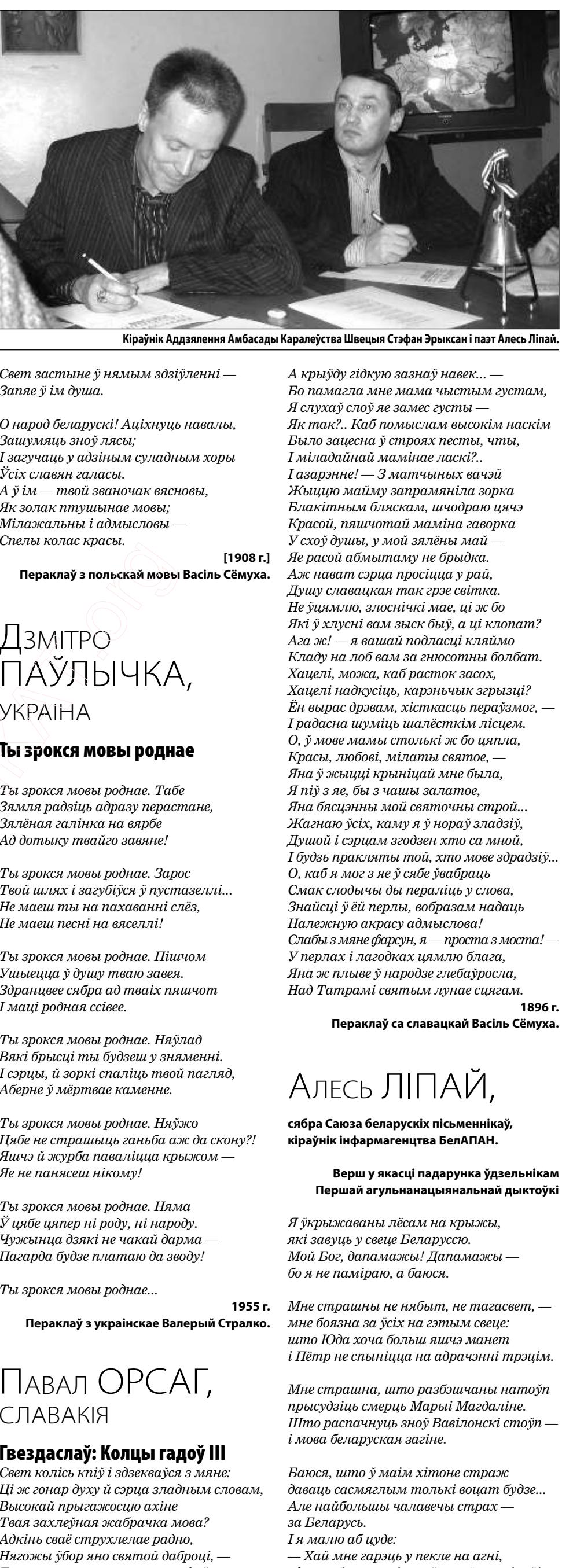
Ты зрокся мовы роднае...

Пераклаў з украінскае Валерый Стралко.

ПАВАЛ ОРСАГ,
СЛАВАКІЯ

Гvezdaslaў: Колцы гадоў III

Свет коліс кніў і здзекваўся з мяне:
Ці ж гонар духу ў сэрца зладным словам,
Высокай прыгажосцю ахіне
Тваі захлеўная жабрачка мова?
Адкіні сваё струхлелае радно,
Нягожы ўбор яно святой даброці, —
Ты маеш крылы, так, — але даўно
Яны абвілі ў ніклым духу ў плоці.
Я не адказваў на падступныі здзек
Ні словам — чым аспрэчыши злую змусту?

Дарацца Амбасадара Літвы Дарыус Віткаўткас і прэс-сакратар Амбасады Польшчы Моніка Садкоўска.

ПЕРАМОЖАШ

I kažnys kaрабель нёс горда і пышліва
свой сцяг на машце найвышэйшай
праз вяты.

Радзімай быў ён ім, у сінім морскім
шкліве
загубленым здабыўцам,
юнгам ці старым.

I нас няветлы лёс
ад Бацькаўчыны мілай
размёў па свеце сяння, як лісцё.
Тут, на чужацкіх кручах і нахілах,
нам бел-чырвона-белы сцяг — усё.

Хай не на гордай машце ён, і не ў блакіце,
і не па славу тут із намі — ён
для ўсіх нас — Бацькаўчына,
Неман, апавіты
пяслівай песняю... аб родных сёлах сон...

Усё, што ў нас было, што ёсьць, усё, што будзе
у бел-чырвона-белое ўраткані палатно.
І вось яно стаптанае у пыле й брудзе,
з узвышашаў ворагам нізынена на дно...

Ды ці патрапіць хто арлом
падрэзаць крылы,
прымусіць поўзаць тых,
што створаны лунаць?
Шугайце ж гэн, у сінь, сцягі Радзімы мілай,
дарма, што топчуць вас, на славу
вам
і нам!

1948, Міхельсдорф

Рыгор КРУШЫНА

КАНТАТА САМОТНЫХ

Фрагмент

Твой вобраз мілы, твой партрэт,
Як рыцар казкі амулет,
Па свеце ў сэрцы пранясу.
Ён часта гойц мае раны,
Тваёй красой, мой Край забраны
Сваю выказвае красу...
Яничэ няпэўная пара
Жывіцца праўдаю пяра.

I думкі — смутнаю гурбой:
Народ цярпіць і марна гіне.
Мне горка, што ў маёй Краіне
Крукі кружляюць над табой,

Што ты, каханая мая,
Цярпіш пакуту удвая.
Пасаг і гонар задарма
Бяруць чужынцы пад прымусам.
Стол не пакрыты тым абрусам,
Які саткала ты сама.

На ім укладзены узор
На любату і на спазор.
Па ўскрай — россып васількоў,
А па кутох тканіны — коні
І воі ў велічы Пагоні
Паміж развеяных сцягоў.

1951

УЛАДЗІМІР ДУДЗІЦКІ НА ГАНЬБІШЧЫ СЛАВЫ

Прыляж да зямлі і паслухай, як кліча
апошняя змрочная часу гадзіна...
Ля Союзу, Дняпра, каля Свіслачы, Піцічы
калоцяцца грудзі падбітай Радзімы;

і стогне, як гораў цяжкія авбалы,
як бура, як роскат магутны улевы,
ад гора, ад крыўды на ганьбішчы славы
гараче цела, налітае гневам.

Рубцуе, бы вогненны выліў вулкану,
зnishэнне свой поступ на твары стагоддзя.
Хто ж выйдзе, каб боль нашу вечнасці каную,
і скажа апошнє: «Досьць жа! Годзе!»?

Крыўёю жаўнеры Крывіцкай Пагоні
шляхі паласкалі на бітнішчах пушчаў,
каб жоўтуя орды на руністых гонях
не смелі спакою нашадкаў разлушчыць,

кранацца азёрнага звонкага плоду,
пясчынкі адзінай, пылінкі ад спору,
каб рэчак блакітных жывільных воды
ім сталіся пострахам скрутнага мору,
каб вобразы волатаў — продкаў — паўсталі

з байніцаў Нямігі, з Высокага Места,
каб голас мячоў з беларускае стаўлі
аазваўся на покліч нярадасных вестак.

Пачуў я, як моцна, упарта нас кліча
апошняя змрочная часу гадзіна...
Ля Союзу, Дняпра, каля Свіслачы, Піцічы
калоцяцца грудзі падбітай Радзімы.

1952, Венесуэла

Міхась КАВЫЛЬ ТРЫВОЖНАЕ

Кожны крок са спадзевам трыножым,
Слоў вызвольных спісалі тамы;
І ў святынях укленчаем: «Божка,
Збаў наш Край ад чырвонай чумы!»

Маўкліня ў небасі... З светлай марай
Сакавік славім, Слуцкі чын...
А начысцікі валарадараць
Каля Нёмана, ля Случы.

Не злічыць дасягненняў прыблудаў:
Лік няявінных ахвяр не злічыць.
Круціць, чмуціць агнём асінбудаў,
Асплятляюць мазгі і плічы.

Атрафіркі там ёсьць і такія:
«І Ушачы мае — Москва...»
Пацярухаю, Лось Еўдакія,
Натаптана твоя галава!

Разгуляліся ведзьмы і бесы,
Янычары ўтон тнуць кагадзе...
Дзе вы, дзе вы, нашы Валенсы —
Чалавечая годнасць дзе?

Кукабаку даў Бог... небараку
На гулагскім калечаку крыжы...
Моўка, Пушчы Язэпа сабаку
Папрасіць вартаваць рубяжы?

Кожны крок са спадзевам трыножым,
Слоў вызвольных спісалі тамы;
І ў святынях укленчаем: «Божка,
Збаў наш Край ад чырвонай чумы!»

1980

ВАСІЛЬ БЫКАЎ

У слотны й шэры дзянёк на зачыне вясны
беларусы зьдзейснілі цуд. Не, яны не
панішчылі ворагаў, ня вызвалілі краіны,
не дамагліся свабоды, але яны запалілі
кволую съвetchку надзеі...

Дык няхай яна гарыць, нашая кволая
спадзянвака, якую мы песьцім і тулім,
ашчаджаем і беражэм, як найлепшыя з
беларусаў яе бераглі да нас з думкай: а
раптам яна ўспыхне сонечным звязыннем,
калі надарыцца спрыяльны для
таго час. Бо калі яя будзе таго, хай сабе
слабога агенчыку, ня ўспыхне нічога. І
для нас настане вечная ноч. Але мы ня
хочам вечнай ночы, мы — божае стварэньне,
людзі, і мы маем права на боскую
долю. Памажы нам Гасподзь! І — жыве
Беларусь!..

2003 г.

ЗЬНІЧ (Алег БЕМБЕЛЬ)

Раскрыжаванне кат завершыў,
аблашчыў кужаль кроў жыцця...
...так, плашчаніца — гэта першы
мой бел-чырвона-белы сцяг!..

ВАСІЛЬ ЖУКОВІЧ

ДЗЕНЬ ВОЛІ

У беларусаў ёсьць Дзень волі,
Свабоды свята, свята духу.
Хадзем, браты, да лепшай долі,
Перамагайма нашу скруху.

Чыгось не бралі мы ніколі,
Ды і сабе не зычым страптаў.
У беларусаў ёсьць Дзень волі,—
Найдаражэйшае нам свята.

Чакае весняе прыволле,
Уласны шлях і свой парадак.
У беларусаў ёсьць Дзень волі —
Дзяржавы новае пачатак.

ЭДУАРД АКУЛІН

БАЛАДА ПРА КРАІНУ-МАРУ

Мы, беларусы, — заўжды готовы
снапамі класі свае галовы.
Было спакон так і гэтак будзе —
такі народ мы, такія людзі.

Наш час спыніўся між дзьвюю Нямігай,
дзе кроў і сёння стаіць па грудзі...
Мы, беларусы, народ ад ліха,
ад Бога — толькі святыя людзі.

Яны былі ў нас, былі і будуть —
Рагнеда, Янка, Максім, Ларыса...
Мы, беларусы, — народ аблудлы —
свайі радзінай не ганарымся.

У нашых душах гуляе вецер...
Кamu мы служым? Чые мы дзеци?
На храмах нашых маўчачы званіцы.
Нямая вера — як нам маліца?

Як даравання прасіць у Бога,
каб Ён вярнуў нам сябе самога.
Хрыстос калісці хадзіў між намі...
Мы, беларусы, — Яго прагналі.

З нас, беларусаў, яшчэ спытаюць —
за лёс Страціма, за сімвал Краю.
Чаму мы сэрцы з такім адчаем
нас б'е Пагоня — сяч мячамі...

Мо Беларусы, мы — янычары?

Чацьвёрты кожны з нас стаў зямлёю...
Чарнобыль чыніц над намі кару,
Мы, беларусы, свайі крыёю
сабе здабудзем Краіну-мару.

Краіну-мару, дзе мы ўваскрэснем —
як сонца з хмары, як мова — з песні.
Краіну-мару сабе здабудзем
мы, Беларусы. Мы — ёсьць! Мы — будзем!

▶ ПАДРАБЯЗНАСЦІ

ЗОРНЫЯ ВОЙНЫ: МІФ АБО РЭЧАІСНАСЦЬ

Іван БІЧ

25 гадоў таму пачаліся сапраўдныя зорныя вайны.
Рональд Рэйган абавясці пачатак стварэння САІ — стратэгічнай абароннай ініцыятывы — прарабкі сучаснай амерыканскай сістэмы супрацьракетнай абароны (СРА).

Гістарычна падзея мела месца 23 сакавіка 1983 года. У фармаце тэлевыступу Рэйган пазнаёміў амерыканцаў з праектам сваёй адміністрацыі. На экране з дапамогай аімайцы прадэмантравалі сутнасць ідэі: спадарожнік пры дапамозе лазера збівае варожую ракету, якая ляціць у ЗША з іншай часткі планеты.

У прынцыпе, у ЗША і раней існавалі праекты абароны тэрыторыі ад балістычных ракет. Яшчэ ў 60-я гады была распрацаваная так званая The Sentinel Program. Створаная яна была для таго, каб выявіць факт ядзернай атакі на ЗША на пачатковай стадыі і збіць ракету яшчэ на падліце. Прект не быў рэалізаваны, у тым ліку з-за пратэстаў саюзікаў, якія не жадалі, каб ракеты, якія ляціць у бок ЗША, збівалі над іх тэрыторыяй. Было яшчэ некалькі праектаў. У 70-я мікрамадэль сістэмы супрацьракетнай абароны стварылі ў СССР, аднак яна прыкрывала толькі самыя важныя раёны, кшталту Масквы. Падобная сістэма існуе і ў ЗША.

Аднак САІ было чымсьці іншым. Мова была пра тое, каб стварыць шырокамаштабную сістэму супрацьракетнай абароны для ўсёй краіны, прычым элементы яе павінны былі знаходзіцца ў космасе. Была думка прыкрыць з космасу тэрыторыю Штатаў шляхам стварэння мадэлі зброі, якая была б здольна перахопліваць і знішчаць балістычныя ракеты на ўсіх этапах іх палёту. Таксама сістэма магла быць выкарыстана для атакі на праціўніка. На двары стаяла «халодная вайна», і амеры-

канцы нават не хавалі, што САІ накіраваная супраць савецкіх ракет. Калі казаць коротка, САІ — гэта аграмаднае вока ў космасе, якое бачыць усё, што робіцца на планеце, пры гэтым здольнае весці вайну з разумным ворагам.

Важна адзначыць, што наносіць удары САІ была павінна з дапамогай сродкаў, якія заснаваныя на новых фізічных прынцыпах, напрыклад, лазерных промініях. Вялікая стаўка рабілася на развіццё сэнсарных апаратуў. Нават зараз гэта выглядае фантастычна, а што казаць пра пачатак 80-х. На той час уражаныя рэйганаўскім праектам журналісты назвалі праGRAMU САІ «Зорныя вайны» — па аналогіі з вядомымі фільмамі Джорджа Лукаса.

У Савецкім Саюзе праGRAMA стала любімай цацкай прапагандыстаў, якія разглядалі яе як доказ вафунічных планаў амерыканскага імперыялізму. Кур'янікі не паспявалі малаўць для «Правды» карыкатуры на Дзядзьку Сёма, які каланізуе космас. Цікава, што адначасова з

тым, як СМИ крычалі пра амерыканскую пагрозу, было таксама вельмі шмат навуковых артыкулаў пра тое, што праект САІ утапічны. Навукоўцы звязралі ўвагу, што сістэма, каб рэагаваць на аб'екты, якія хутка рухаюцца, мае мець аўтаномныя характеристары.

Гэта, у сваю чаргу, значыць, што для такіх шматфункциональных механізмаў характеристыка нестабільнасць працы і здольнасць да несанкцыянованага аўтаматычнага ўключэння. У выпадку такога сцэнару не выключана, што іншы бок зразумее паводзіны спадарожнікаў як намер пачаць вайсковыя аперацыі, што можа справакаваць непажаданую вайну.

Амерыканцы таксама

прызналі абсурднасць ідэі. Нягледзячы на бурныя старты, працы па стварэнню САІ паступова прыпыніліся. Сваё слова, натуральна, сказала перабудова і развал Савецкага блоку.

Амерыканцы таксама

прызналі абсурднасць ідэі.

Нягледзячы на бурныя старты,

паступова прыпыніліся.

Сваё слова, натуральна,

сказала перабудова і развал

Савецкага блоку.

У выніку працы па стварэн-

ю САІ быў прыпынены, а

калі і працягваліся, то ўжо ў

іншых мэтах. Калі да ўлады

Калі верыць падлікам спецыялістам, на праграмах САІ было выдаткована 30 мільярдаў долараў падаткаплацельшчыкаў. Толькі на аддзел, які займаўся прыдуманнем новых назваў для розных відаў зброі, пайшло некалькі мільёнаў.

Аднак самая цікавая версія зварочвання САІ заключаецца ў тым, што яна з самага пачатку могла быць свядомым блефам. Адзін з сенатараў-рэспубліканцаў адкрытым тэкстам казаў, што СОІ — гэта проста сацыяльная падачка амерыканскім навукоўцам.

Галоўнае для амерыканцаў было запушчаць і дэзінфармаваць Саветы. І савецкае кіраўніцтва сапраўды паверыла. Так, савецкім вучонымі быў прыдуманы праект выведу на арбіту спадарожнікаў са звычайнімі камянямі. Планавалася іх узарваць. Выбух, даказвалі вучоныя, спрапакуе стварэнне штучных каменных воблакаў, якія знішччаць усе аб'екты САІ. Такі інакш, Масква ўцягнулася ў гонку ўзбраення, якая канчатковая падарвала савецкую гаспадарку.

Пасля прыходу да ўлады Буша-малодшага праграма САІ была адноўлена ўжо у рамках стварэння сістэмы супрацьракетнай абароны. Ці гэта новая дэзямерыканцаў, ці праект рэальны, пакуль скажаць цяжка. Але Расія, гледзячы па пратэстах супраць размяшчэння фрагментаў сістэмы ў Польшчы і Чэхіі, здаецца, думае, што на гэты раз Вашынгтон не блефуе.

▼ ЯНЫ ПРА НАС: ЗАМЕЖНАЯ ПРЕСА ПРА БЕЛАРУСЬ

Стварэнне добрага іміджу дэспата хутчэй за ўсё будзе няпростым заданнем для эксперта па піяры. Хаця абсалютна бесперспектывнай працай ён (лорд Цім Бэл) яе не лічыць. Паводле папярэдняга аналізу Бэла, Беларусь з'яўляецца спакойнай краінай з патэнцыялам, — адзначае прэс-сакратар Лукашэнкі. Нягледзячы на тое, што Цім Бэл можа ганарыцца быўлымі вынікамі, Еўропа не дасць асяліць сябе. Лепш было, каб Лукашэнка абраў шлях, па якому Беларусь магла выйсці з ізоляцыі. Замест таго, каб займачца тынкоўкай фасаду, можна было паспрабаваць правесці палітычныя рэформы. Вольныя выбары, свобода слова, вольная гаспадарка. Іншымі словамі — дэмакратыя.

Tagesspiegel (Германія)

Аляксандр Лукашэнка, аўтарытарны презідэнт краіны, захаваў Беларусь як музеіны рэлікт Савецкага Саюзу. У якасці рэакцыі на крытыку з боку ЗША за дрэнную сітуацыю ў галіне правоў чалавека Беларусь акказвае цік на амерыканскую амбасаду ў Мінску.

New York Times (ЗША)

ЗША справакавалі Беларусь на адмову ад без'ядзернага статусу ў якасці адказу на пашучэнне гарантый бяспекі з боку Вашынгтона. Мінск атрымае легальнае права размісціць на сваёй тэрыторыі расійскую ядзерную зброю. Іншымі словамі, Расія таксама фактычна атрымала падарунак — Москва ў любы момант можа, у поўнай адпаведнасці з міжнародным

правам, размісціць на тэрыторыі саюзіка ядзерныя ракеты.

RBK Daily (Расія)

Пытанне — чаму Мінск выкарыстаў нядайную не вельмі сенсацыйную ноту Вашынгтону, каб зноў надаць спрэчкі вострыя характеристары, — застаецца акрытым. Магчыма тады, каб апраўдаць у народзе далейшае знаходжанне Казуліна за кратамі — хіба той, каго абараняюць ЗША, не суне нос не ў свае справы? Вартая ўвагі здаецца і версія, што Лукашэнка хацеў бы развесці Еўропу і Злучаныя Штаты ў надзеі атрымаць гроши з Брусселя. У Мінску блізкія да ўраду палітолагі мяркуюць, што амерыканцы і єўрапейцы падзялілі паміж

сабой ролі добрага і дрэннага паліцэйскага, каб дасягнуць сваіх мэтаў. Іншыя лічаць, што сваімі агрэсіўнымі акцыямі Вашынгтон намагаецца тарпедаваць больш мяккую палітыку єўрапейцаў.

Neue Zrcher Zeitung (Швейцарыя)

Лукашэнка сапраўды пакрыўдзіўся, калі ЗША ў чарговы раз прыпынілі працу сваіх консульскіх установ на Беларусі. Відавочна, што якраз таму «бацька народу» папярэдзіў Захад, што яго ўз'яднанне з Расіяй будзе каштаваць Захаду вельмі дорага. Расія дуўгі час дae зразумець, што магчыма аўянданне гэтых двух быльых савецкіх рэспублік.

ISRAland (Ізраіль)

ЗАМЕЖЖА

28

▼ МІЖНАРОДНЫЯ НАВІНЫ**ГРЭЦЫЯ**

Aлімпійскі агонь запалены ў антычным храме Геры ў Старожытнай Алімпії, дзе праводзіліся Алімпіяды антычнасці.

У цырымоніі ўдзельнічалі прэзідэнт Міжнароднага алімпійскага камітэта Жак Раге, мноства ганаровых гасцей і журналістаў. Агонь удалося запаліць толькі пры дапамозе парабалічнага лютэрка ад сонечных промняў.

Раней падчас выступлення кіраўніка кітайскай дэлегацыі Лю Цы пратыбецкія актыўсты прарваліся за ачапленне з чорнымі сцягамі ў руках. Аднаму з іх удалося падысці да трывбуны, адкуль яго забралі праваахоўнікі. Усё эта ў наўпроставым эфіры паказвала тэлекампанія CNN.

ФІЛІПІНЫ

Больш за 20 філіпінцаў добраахвотна далі сябе ўкрыжаваць, паутараючи пакуты Хрыста напярэдадні Вялікадня.

На крыхуышлі нават 15-гадовы падлетак і 18-гадовая дзячычына. Яны былі прыбыты да крыжку 10-сантыметровымі стэртыльнымі цвікамі. Яшчэ напярэдадні Міністэрства аховы зদароўя Філіпін папярэдзіла людзей, якія збіраліся прыняць удзел у Велікодных укрыжаваннях і ў рутуале самабічавання, зрабіць стаўбчычныя прышчэпкі і прастэрылізація цвікі, інфармуе РІА «Новости».

Ніякага абязбольвання пры ўкрыжаванні не было. Усе вернікі заставаліся на крыжы ў сярэднім толькі 2–3 хвіліны.

Рымская каталіцкая царква не ўхвале філіпінскіх пастановак, называючы іх usum (толькі відовішчам для турыстаў).

ХАРВАТЫЯ

Найбуйнейшы ў свеце шакаладны палац, які складаецца з 100 тысяч шакаладак, пабудаваны ў сталіцы Харватыі Заграбе.

Трохметровая канструкцыя, усталяваная на падстайцы шэсць на два метра, важыць 10 тон. Нехта Крунаслаў Будзісіл будаваў салодкі замак на працягу 24 гадзін.

Пасля таго, як адбылося ўрачыстае адкрыццё палацу, яго распрадалі «па цаглінцы» ўсім жадающим у рамках дабрачыннага мерапрыемства напярэдадні Вялікадня для аказання дапамогі хворым спартсменам.

ЛАЦИНСКАЯ АМЕРЫКА

Кінгі ўспамінаў выдала Алейда Марч, удава легендарнага лацінаамерыканскага рэвалюцыянера Чэ Гевары. Яна была яго другой жонкай, праўжна з ім восем гадоў і нарадзіла чацвёрту дзяцей.

«Я не могла не распавесці пра мае самыя дарагі ўспаміны пра мужа», — заяўвіла яна на презентацыі кнігі «Evocacion» («Успаміны»), якая прыйшла ў сталіцы Кубы Гаване. Дагэтуль Алейда Марч ніколі не давала інтар'ю і не расказвала пра Чэ Гевару, з якім пазнаёмілася яшчэ падчас партызанскай барацьбы супраць дыктатуры Батысты.

Цяпер жа яна апісвае раней невядомыя эпізоды яго жыцця. Напрыклад, пра тайную сустраку з мужам у Танзаніі ў пачатку 60-х, калі ён спрабаваў раздымуць там рэвалюцыйны пажар. Таксама друкуюцца раней не вядомыя лісты Чэ Гевары.

ГРУЗІЯ

M3C Грузія выступіла з заявай, у якой крыйтыкую Дзярждуму Расіі, якая рэкамендавала выкананічай уладзе вывучыць магчымасць прызнання незалежнасці Абхазіі і Паўднёвай Асесіі. Асобныя моманты гэтай рэкамендацыі можна расцэньваць як магчымае авбяшчэнне вайны, піша «Независимая газета». Документ з'явіўся менавіта тады, калі ў адносінах паміж Москвой і Тбілісі намецілася пацяпленне.

M3C Грузіі падкрэслі, што заявіла Дзярждума «з'яўляецца спробай умашальніцтва ва ўнутраныя справы сувереннай дзяржавы і супрэчыць прынцыпам міжнароднага права».

«Расійскі бок стрыці ўсе палітычныя, прававыя і маральныя права, каб прад'яўляць прэтэнзіі на ролю нейтральнага і аб'ектыўнага мэдыятара ва ўрэгульаванні канфліктаў у Грузіі... Любяяя крокі без узгаднення з уладамі Грузіі будзе расцэньвацца як накіраваны супраць грузінскай дзяржавы акт агрэсіі», — гаворыцца ў заяве M3C.

КІТАЙ

Улады Кітая абвясцілі, што 600 удзельнікаў дэмантрацыі супраць акупацыі Тыбета здаліся ўладам, паведамляе агенцтва AFP.

Тыбецкі юрад выніні заявіў, што падчас акцыі пратэсту былі забіты 140 чалавек. Афіцыйныя прадстаўнікі кітайскіх улад паведамляюць толькі пра 20 забітых. Дэмантрацыі тыбецтваў пачаліся 10 сакавіка і былі выкліканы прыняціем у КНР закона, згодна з якім улады атрымалі права прызначаць будыскіх лам.

ГЕРМАНІЯ

Cнегапады і галаледзіца паралізавалі рух аўтатранспарту ў шматлікіх раёнах Германіі. Па дадзеных паліцыі, у федэральных землях Рэйнланд-Пфальц і Мекленбург — Пярэдняя Памеранія ў выніку здарэння на дарогах загінула два кіроўцы.

На буйных магістралах краіны стварыліся вялікія заторы. У некаторых раёнах ланцугі машын, якія захраслі на дарогах, цягнуцца на 10–15 кіламетраў. Многія аўтострады ўвогуле перакрыты.

АРГЕНЦІНА

25 сакавіка жыхары аргенцінскай сталіцы вымушчаны былі слухаць гуканне каструль, гудзенне аўтамабільных клаксонаў і выбухі петардаў. Так мясцовы фермеры пратэставалі супраць павялічэння падаткаў на экспарт соі і сланечніка.

Улады адмойлююцца весці перамовы з фермерамі, а тыя, у сваю чаргу, амаль два тыдні перакрываюць дарогі па ўсёй краіне.

Урад лічыць, што даходы вытворцоў сельгаспрадукціі так вельмі вялікі, і не жадае ісці на саступкі. Таксама, як і прэзідэнт Аргенціны Крысцина Фернандэс де Кіршнер, якая называе пратэст «шантажам з боку аграрыяў».

А тым часам у крамах ужо адчуваецца недахоп мясных і малочных вырабаў.

► ПРАЦЯГ ТЭМЫ**СПРАВА ГАНГАДЗЭ ЗАЧЫНЕНА. ПЫТАННІ ЗАСТАЛІСЯ**

Алег ПЯТРОЎ

15 сакавіка апеляцыйны суд

Кіева прызнаў трох былых супрацоўнікаў МУС вінаватымі ў забойстве журналіста Георгія Гангадзэ і прысудзіў іх да пазбаўлення волі тэрмінам ад 12 да 13 гадоў. Аднак шмат хто лічыць, што сапраўдны заказчык і арганізаторы забойства засталіся на волі.

Адпаведна тэксту прысуду, падзеі адбываліся наступным чынам: летам 2000 года за журналистам апазіцыйнага Кучме сайта «Украінская праўда» Георгіем Гангадзэ быў устаноўлены знешні нагляд. Весці нагляд загадаў былы начальнік Дэпартамента знешняга нагляду Аляксей Пукач (пасля «аранжавай» рэвалюцыі ён пакончыў жыццё самагубствам). Праз нейкі час да аперациі падключылі супрацоўнікаў міліцыі — Пратасава, Папавіча, Кастанэнку. Аднойчы Пукач прапанаваў ім у абмен на кар'ерны рост забіць Гангадзэ. Тыя пагадзіліся.

16 верасня 2000 года Гангадзэ выйшаў з дому і прыняў прапанову невядомага яму ўладальніка аўтамабіля — «падкінуць» яго ў цэнтр. Як толькі журналіст сеў у машыну, туды падсёлі ўясчэ двое міліцыянтаў і пачалі яго збіваць, каб не даць выйсці. Аперация кімандаваў асабіст Пукач.

Па рапорце ён патрабаваў, каб машына ехала ў накірунку Адэсы, а яе пасажыры час ад часу мянялі нумарныя знакі. Прыйкладна ў палову гадзіны ночы калі вёскі

Раней патрабаванне давесці справу Гангадзэ было сіонімам вяртання Украіны ў єўрапейскі дом. Сёння Гангадзэ цікавіць толькі невялікую жменьку праваабаронцаў

злачынства, не жадаюць. Суд, дарэчы, пра гэтым не вельмі і цікавіўся.

Далей больш: як зразумела са справы, за Гангадзэ сачылі амаль чатыры месяцы. Да нагляду за ім было падключана некалькі дзясяткаў людзей. Вялікае глупства — арганізоўваць забойства, ведаючы, што любы з гэтих людзей можа даць інформацію следству.

Сапраўдны, вельмі шмат не яснага застаецца ў гэтым справе. Напрыклад, чаму адзін з трох забойцаў Гангадзэ нават не зрабіў спробу схавацца ад следства, у той час як дзве іншыя і сам Пукач «ляглі на дно»? Чаму, калі яшчэ ў 2003 годзе супраць Пукача вяліся следчыя дзеянні па справе Гангадзэ, ні адзін з трох забойцаў не быў прыцягнуты да следства? Затое ў лютым 2005 года яны нечакана самі дружна пакаяліся ў забойстве, прычым з незвычайной для падобнай сітуацыі лёгкасцю.

Нарэшце, самае прынцыпавае пытанне — дзе галава журналиста? У трупа, якія знайшли, не было галавы, яе адрезалі, як лічаць эксперты, сапёрнай рыдлёўкай. Ні адзін з трох асуђаных, якія зарывалі цела журналіста, не могуць указаць яе месцазнаходжанне.

Раней патрабаванне давесці справу Гангадзэ было сіонімам вяртання Украіны ў єўрапейскі дом. Сёння Гангадзэ цікавіць толькі невялікую жменьку праваабаронцаў.

Сярод кіеўскага палітычнага бамонду папулярная плётка пра тое, што Юшчанку далі абрацца прэзідэнтам, пасля таго як ён даў Кучме нейкія гарантіі. У спісе гэтих гарантый быў і пункт пра тое, што былы ўкраінскі прэзідэнт не стане фігурантам справы Гангадзэ. З іншага боку, відавочна, што ў Кучмы адсутнічала якая-небудзъ матывація забіваць журналіста. На той час ва Украіне было куды больш раскручаных і папулярных анаткучмаўскіх журналістаў, чым Гангадзэ.

Адсутнасць адказаў на вышэй-згаданыя пытанні дазваляе шмат каму разглядаць справу Гангадзэ ў якасці нейкага палітычнага інструмента. Сёння гэты інструмент адпрацеваў сваё і больш не патребны. Аднак прыхільнікі гэтай версіі, у сваю чаргу, самі не здольныя лагічна і аргументава адказаць на пытанне — хто і для чаго выкарыстаў Гангадзэ ў свой час?

Да гонару кіеўскіх журналістаў і праваабаронцаў, яны не збраюцца забівацца на справу забойства калегі.

МІРНЫ ПРАЦЭС

ГАЛОЎНЫ ВОРАГ ИРА

Алег ПЯТРОУ

Напярэдадні 10-годдзя мірнага пагаднення паміж каталікамі і пратэстантамі ў Паўночнай Ірландыі з палітыкі пайшоў Ян Пэйслі — заклъты вораг ірландскіх рэспубліканцаў.

Пагадненне, пра якое ідзе мова, вядома як Дамова добрай пятніцы. Яно было падпісаны ў сакавіку 1998 года пасля 22 месяцаў перамоў. Галоўным прарывам стала раашэнне пра стварэнне ў Паўночнай Ірландыі парламенту (ён не збіраўся на паседжанні з 1974 года), а таксама прыпыненне вайсковых аперацый з боку Ірландскай рэспубліканскай арміі (IRA) — вайсковага крыла партыі Шын Фейн. За тое, што IRA склала зброю, усе сябры партыі, якія сядзелі ў турмах, атрымалі палітычную амністыю.

Ад паперы да реалізацыі пунктаў пагаднення — вялікі шлях. Толькі ў мінульым годзе лідэр пратэстантаў Ян Пэйслі (Дэмакратычная юніянісцкая партыя (DUP) пагадзіўся размаўляць з прадстаўнікамі Шын Фейну. Пазней ён вырашыў, што з яе лідэрам Марцінам Макгінесам можа разам кіраваць бытой крэйзіснай правінцыяй.

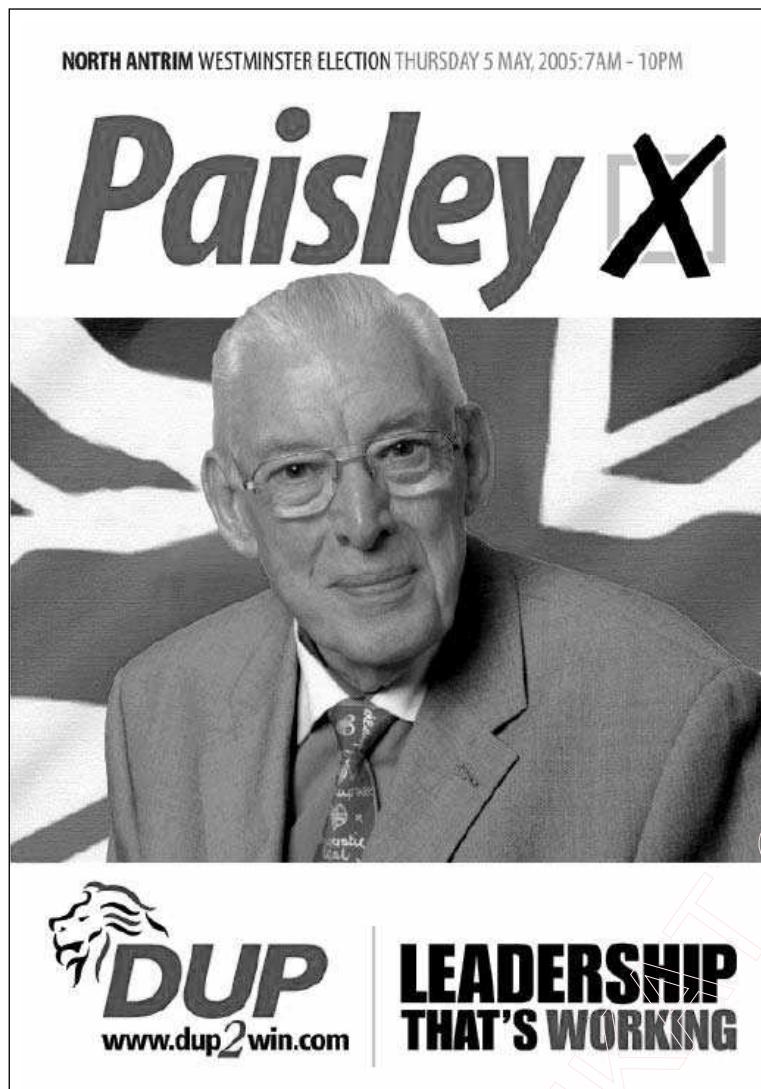
Так ці інакш, аналітыкі прызнаюць, што Дамова добрай пятніцы пазітыўна паўплывала на сітуацыю. Белфаст перажывае новы будаўнічы бум. Разам з будаўніцтвам бараў, гатэляў, офісных бюро ідзе санацыя старых будынкаў. Галоўныя фактары развіцця краю — турызм і прыток людзей, якія чулі, што тут нізкае беспрацоўе.

Аналітыкі лічаць, што ўздым гаспадаркі будзе яшчэ большы, калі Ян Пэйслі выканае аблічанне: два тыдні таму на з'ездзе сваёй партыі ён заявіў, што сыходзіць з палітыкі. Раней ён адмовіўся ад пасады лідэра Свабоднай прэзвітэрыянскай царквы, якую заснаваў 51 год таму.

Навіна пра сыход Пэйслі мела ўзводчыні. Асоба Пэйслі — адна з прычын канфлікту, і яго адстакаўка, відавочна, будзе становічы ўспрыніта патэнцыйнымі інвестарамі.

Ян Рычард Пэйслі нарадзіўся ў 1926 годзе ў сям'і пастара. Ён закончыў евангелісцкую школу і ў 1946 годзе атрымаў прыход у Белфасце. У пачатку 50-х ён перайшоў у Свабодную прэзвітэрыянскую царкву Белфасту і стаў адным з яе лідараў. Пасля вучобы на семінарах тэалогіі ў Штатах ён дадаў да свайго прозвішча прыстаўку «доктар».

У 1956 годзе IRA арганізавала некалькі тэрактаў на ірландска-брытанскай мяжы. З ініцыятывы Пэйслі пры Пратэстанцкай юніянісцкой партыі быў створаны аддзел «Ольстэрская пратэстанцкая акцыя», якому даручылі абараніць пратэстантаў ад басевікоў IRA. Нягледзячы на тое, што вылазкі IRA на мяжы былі невялікага маштабу і хутка скончыліся, Пэйслі захаваў сваю структуру. Хутка яна ўзяла пад кантроль некалькі раёнаў Белфасту.

NORTH ANTRIM WESTMINSTER ELECTION THURSDAY 5 MAY, 2005: 7AM - 10PM

Paisley X
DUP
www.dup2win.com

**LEADERSHIP
THAT'S WORKING**

На пачатку 60-х Ян Пэйслі быў ужо прызнаным лідэрам радыкальных пратэстантаў. Яго празвалі «Доктар Не» за тое, што ён адмаўляў любыя рэформы ў правінцыі, якія маглі пашырыць грамадзянскія права каталіцкай камуніі або садзейнічалі мірнаму дыялогу Ірландыі і Англіі.

На той момант IRA ўяўляла сабой группу старых ветэранаў вайны 1919–1921 гадоў. Заявы Пэйслі спрыялі стварэнню атмасфери страху сярод каталіцкай грамады, а таксама рэарганізацыі структур IPA і прытоку ў яе моладзі.

Пасля абрання ў брытанскі парламент у 1970 годзе, Пэйслі заснаваў Дэмакратычную юніянісцкую партыю, якая паступова стала галоўнай партыяй пратэстанцкай часткі насельніцтва Ольстэру.

Але Пэйслі быў заняты не толькі вайной з каталікамі. У 1977 годзе ён выступіў супраць Sexual Offences Act — закона, адпаведна якому гомасексуалісты больш не разглядаюцца як злачынцы. Ён зачлікаў пратэстантаў не танціць каўбойскія танцы. Увогуле, ён праславіўся як вялікі скандаліст. У 1988 годзе, калі Папа Рымскі выступаў у Еўрапарламенце, Ян Пэйслі (тады ён быў еўрадэпутатам) закрычаў на ёсю залу: «Ты антыхрыст!» Калі ў 2004 годзе яго запрасілі на сустэречу з прэм'ерам Ірландыі, ён папрасіў, каб яго пачаставалі яйкамі ў крутую, «тому што ў такую ежу цяжка падсыпаць атрут».

У 1998 годзе Пэйслі называў Дэвіда Тримбла — тагачаснага лідэра пратэстантаў, які падпісаў Дамову — «фудай», а саму Дамову «справай д'яблом». Такія заявы прывялі да крызису паўночнаірландскага кабінету. Спартрэбілася некалькі гадоў, каб сітуацыя нармалізувалася, былі падпісаны новыя Дамовы і працэс адноўлены.

Сёння здаецца, што пра ўсё выхадкі шалёнага пастара забылі. Брытанская палітычная эліта лічыць, што яго апошні ўчынок — згода ўвайсці з ірландцамі ў кабінет — перакрэсліла ўсе былое. Брытанскі прэм'ер Гордан Браун пахваліў Пэйслі за мужнасць. Тоні Блэр сказаў, што «уклад Пэйслі ў мірны працэс стаў галоўным фактарам нармалізацыі адносін». Нават старшыня Шын Фейн Джэры Адамс далучыўся да гэтага хору галасоў: «Трэба адзнаць, што апошні ўчынок Пэйслі былі пазітыўнымі», — сказаў ён.

Хто прыйдзе на месца Пэйслі? Хутчэй за ёсё, пераемнікам стане Пітэр Робінсан. Робінсан выйшаў з рабочых пратэстанцкіх кварталаў Белфасту, у той час як Ян Пэйслі — прадстаўнік пратэстанцкай сельскай правінцыі. Робінсан таксама лічыцца ў партыі тэхнократам.

Але да поўнага міру ў Паўночнай Ірландыі яшчэ далёка. Пратэстанты, напрыклад, адмовіліся часова выконваць пункт Дамовы, які дазваляе каталікам служыць у паліцыі. На іх думку, небяспечна, калі быўлая тэрарысты пойдуть у органы. Як сярод пратэстантаў, так і сярод каталікоў ёсць фракцыі дысідэнтаў, якія выступаюць супраць Дамовы добраў пятніцы.

Вялікая роля ў мірным працэсе адведзена каралеве. Яна абвясціла, што збіраецца наведаць правінцыю ў межах Maundy Money — свята, якое адзначаецца з XIII стагоддзя. Згодна з традыцыяй, каралева мае раздаць жабракам грошы. Гэта першы раз, калі каралева абвясціла пра свой візіт задоўга да яго пачатку. Раней яна наведвала Паўночную Ірландию без анонсаў, каб не выклікаць мабілізацыю тэрарыстаў.

ПАЛІТЫКІ ТЫДНЯ

ЛЕАНІД ЧАРНАВЕЦКІ

Мэр Кіева, якому ў народзе здалі мянушку «Лёня Космас», згодна з раашэннем Вярховай Рады Украіны, можа пазбавіцца сваёй пасады, калі ўвесну на датэрміновых выбарах мэра не заручыцца падтрымкай адноснай большасці выбаршчыкаў украінскай сталіцы (выбары гарадскага галавы ў Кіеве адбываюцца ў адзін тур па прынцыпу большасці галасоў). Правядзення датэрміновых выбараў дабілася фракцыя Блоку Юліі Цімашэнка (БЮТ), якая аўбінаваціла Чарнавецкага ў разбазарванні муниципальнай зямлі (толькі за адну сесію ўвесень Лёня Космас умудрыўся працягнуць раашэнне пра прыватyzацыю 4 працэнтаў тэрыторыі Кіева). Між тым, галоўным канкурэнтам Чарнавецкага на выбарах, відавочна, будзе Віктар Клічко, вядомы баксёр, які даўно заяўляе пра свой намер стаць мэрам Кіева. Цікава, што ў выпадку, калі БЮТ і «нашай Украінцы» таксама выставяць сваіх кандыдатаў, Чарнавецкі мае шанец застацца на сваёй пасадзе. Яшчэ больш цікавы той факт, што раашэнне пра новыя выбары мэра было прынятае дзякуючы галасам камуністай, якія нечакана падтрымалі БЮТ, між тым як саюзная фракцыя «Нашай Украіны» галасавала супраць. Эта бліскучая камбінацыя Цімашэнка, якая здолела тактычна выкарыстаць заўзятых ворагаў камуністай, стала чорнай меткай для Віктора Юшчанкі. Калі Цімашэнка можа знайсці агульную мову з камуністамі, яна можа дамовіцца і з «рэгіяналамі». Такі блок быў бы смяротным прысудам для презідэнта, паколькі колькасці дэпутатаў фракцыі Партыі ўзялілі ў БЮТ дастатковая для ўнісенні змены ў Канстытуцыю, напрыклад, каб скараціць пайнамоцтвы главы выканавчай улады.

АНДРЭ БРЫЕ

Дэпутат еўрапейскага парламента ад нямецкіх левых выклікаў скандал сваім праектам рэзалюцыі парламенту ЕС, у якім падтрымалі прысутнасць салдат заходніх краін у Афганістане. Патрабаванне вываду войск — партыйны догмат, а ён нечакана для аднапартыйцаў выказаўся толькі за лепшы менеджмент. Учынек Брые стаў не толькі парушэннем канонаў нямецкіх левых, якія заўсёды стрыгі электаральныя купоны на лозунгу пра вывад Бундэсвера з гэтай азіяцкай краіны. Дэпутат таксама меў неасцярожнасць выставіць праект рэзалюцыі на галасаванне напярэдадні 50-гадовага юбілею так званых Маршаў на Вялікдзень — традыцыйных маніфестацый немецкіх супраць мілітарызму. Гэтай вясной удзельнікі маршаў патрабуюць перш за ўсё якраз вываду нямецкага корпусу з Афганістану. Не дзіўна, што маніфестанты падчас акцыі згадалі і здрадніка Брые, чым ударылі па пазіцыі левых. Сам Брые ў якасці апраўдання кажа, што тэрарызм на сучаснім этапе з'яўляецца больш небяспечным феноменам, чым адраджэнне нямецкага мілітарызму, якое быццам мае месца ў Афганістане.

ЛУІС ІГНАСІА ЛУЛА

Презідэнт Бразіліі пачаў дыпламатычную вайну супраць ураду Іспаніі. Прычына — рост колькасці выпадкаў у аэропортах Іспаніі, калі памежнікі адмаўляюць бразильцам у праве наведаць краіну. Хаця бразильцам фармальна не патрэбна іспанская віза, іх часта садзяць назад у самалёт і адпраўляюць на радзіму. У пачатку сакавіка ўрад Лулы афіцыйна заяўляў пратэст Мадрыду ў гэтай сувязі. Паводле тэксту, толькі за апошні год у аэропортах Іспаніі мелі месца больш за тысячу выпадкаў фактычнай дэпартациі бразильцаў. Спікер бразільскага парламенту заяўляў, што Іспанія разглядае Бразілію як каланіяльную краіну. Адначасова Лула загадаў бразільскім памежнікам больш жорстка ставіцца да гасцей з Іспаніі. У выніку толькі на працягу аднаго тыдня ў Іспанію адправілі 26 асобаў. У адказ іспанцы сцвярджаюць, што, паводле статыстыкі, колькасць дэпартаваных бразильцаў застаецца стабільной, прычым у масе ўсіх іншаземцаў, якім адмоўлена ўвізіце ў краіну, суйчынніку Пеле не больш за 1,5 працэнта. Зараз жоўтая выданні дзвюх краін амаль штодня публікуюць сэнтыйментальныя гісторыі пра проблемы бразильцаў (іспанца), якія выкінулі з Іспаніі (Бразіліі) толькі з-за яго нацыянальнай паходжання. Антывазільская кампанія ў Іспаніі дайшла да той ступені, што ў прэсу прасачыліся чуткі, быццам іспанскі ўрад плануе ўвесці для бразильцаў візвы рэжым.

▶ КІНО

ІНГМАР БЕРГМАН У МІНСКУ

Вольга ЛІСІЧОНКА

Намаганнямі Аддзялення амбасады Швецыі ў Мінску, а таксама Шведскага інстытута беларускі глядач атрымаў унікальную магчымасць папрысунтнічаць на рэтраспектыве фільмаў шведскага рэжысёра Інгмара Бергмана.

Паводле слоў арганізатораў гэтай культурнай акцыі, Інгмар Бергман «несумненна адзін з самых знаных шведаў у свеце». Дадам: адзін з найлепшых майстраў стужак сучаснасці.

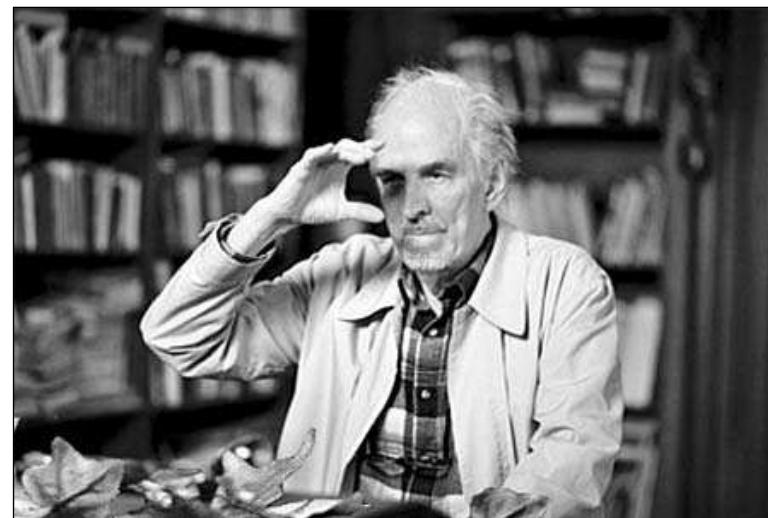
Калі казаць пра адметныя рысы прапанаваных увазе беларускага гледача фільмаў, то ёсьць адна реч, якая кідаецца ў вочы з першага позірку: Бергман суцэльнна апантаны тэматыкай жанчын. Мужчыны тут або зусім не з'яўляюцца на экране, або паўстаюць у выглядзе змешанай часткі антуражу.

Бергман, не ўнікаючы асабліва ў працоўныя подзвігі сваіх герояў, засяродзіўся выключна на пачуццёвым сусвеце. І, варта адзначыць, з бліскучым поспехам. Падчас прагляду стужак раз-пораз ловіш сябе на думцы, што апошні ўчынок героя і да болю нагадвае реальную жанчыну з твойго жыцця: маці, сяброўку, знаёму. Знайшла я шмат дзе і сябе.

Бергман падлавіў ці не галоўнае ў паводзінах слабага полу: іхнюю скіраванасть да эмачыйнага, дзеля

атрымання якога яны здольныя дайсці або да правакацыі, або да здрады. Там, дзе звычайны рэжысёр гатовы ўсё скінуць на водкуп экспэнтрычнай харахтеру, шведскі творца слушна падкрэслівае: жанчынам бывае часам настолькі сумна ў стрыльнім вакууме жыцця, што яны парушаюць усялякія законы мужчынскай логікі. Бергман у прадэмансцтраваных стужках замахваецца на святое: ён апісае найболыш эпахальныя моманты з жыцця жанчын — нараджэнне, роды, смерць — і робіць гэта настолькі рэалістычна, што падаецца, быўшам бы стужку здымала жанчына.

Усяго ў Мінску было прадэмансцтравана 8 фільмаў. Адчыніў рэтраспектыву адзін з першых фільмаў Інгмара Бергмана, які быў зняты ім у неверагодна далёкім 1952 годзе. Стужка пад назвай «Жанчыны ў чаканні» распавядае гісторыю чатырох жанчын — чатырох жонак братоў, якія праводзяць свае летнія ваканцы на архіпелагу Стакгольма. Дзеянні фільма, па сутнасці, развіваюцца ў адзін вечар, калі, у чаканні мужоў, жанчыны распавядаюць пэўныя гісторыі са сваімі жыццямі. Як і большасць рэальных падзеяў, распovedы перамешваюць паміж сабой сумнае і камічнае. Аднак смяяцца на фільме немагчыма. Зали, не хлушу, плакала з нагоды трапных замалёвак сапраўднага жыцця. Дадам, што ўсе фільмы ідуць з субтырамі па-англійску і перакладам на беларускую мову. Па шырасці, я была перакананая, што дубляж быў зроблены напярэдадні і запісаны паверх стужак, настолькі без збояў ён адбываўся.

Калі ж пераклад спыніўся з-за смены перакладчыцы (што, дарэчы, сустрэлася авацыямі гледачаў), стала зразумела, што агучка адбылаецца ўжывую.

Другая стужка «Лета з Монікай», знятая ў 1953 годзе, распавядае пра жарсныя стасункі паміж маладым пасыльным і вельмі эратычнай дзяўчынай Монікай, якая працуе ў прадуктовай крамцы па суседству. Стасункі мелі свой натурадарныя працяг у цяжарнасці, што, у сяве чаргу, натхніле галоўнага героя Гары на адказны крок у бок сямейнага жыцця. Моніка ж вельмі хутка расчароўваеца ў радасцях мачырынства. У фільме мужчына хая і прысутнічае, але зноўку ж адсоўваеца на другі план. На авансцену выходит з субтырамі па-англійску і перакладам на беларускую мову. Па шырасці, я была перакананая, што дубляж быў зроблены напярэдадні і запісаны паверх стужак, настолькі без збояў ён адбываўся.

З той жа нагоды эмацыйных перажыванняў герайні варта ўзгадаць стужку «Мары» (1955),

што паказвае гаспадыню моднай фотастудыі Сюзану, якая ніяк не можа забыцца на сваім ранейшага каханку, а таму паварочвае падзеі такім чынам, каб яшчэ раз з ім пабачыцца. 24 гадзіны назірання за сваім кумірам знішчаюць ранейшыя ілюзіі. Мужчынская роля зноў жа зведзена да мінімуму.

У фільме «На краі жыцця» Бергман з захапленнем паглыбляеца ва ўнутраны свет трох жанчын, якія ў перадродавай палаце чакаюць шчаслівага моманту нараджэння сваіх дзяцей. У адрозненні ад таго ж Галівуду, што растваражаваў образ шчаслівай маці, пачуцці якой ніяк не складаюцца з паўтонаў, Бергман паказвае, што перажыванні складана акрэсліць як адназначныя.

У фільме «Нічога не кажучы пра жанчын», знятых у 1964 годзе, Інгмар Бергман у апошні раз, калі, канешне, верыць словам выступаўца-кінакрытыка, ідзе на

запазычванне стылю той эпохі. Карціна ў выглядзе гумарэскі распавядыа пра прыезд знанага музычнага крытыка Карнэліуса ў госьці да зоркі першай велічыні па гульні на віяланчэлі Фелікса, які прафылоўвае ў атачэнні шматлікіх жанчын, гатовых да выканання ўсіх запатрабаванняў свайго куміра. Сам геніяльны музыка, вакол якога, як падаецца, круцяцца ўсе падзеі, у фільме не паказваецца ніводнага разу. Напрыканцы «адсунасць» галоўнага героя тлумачыцца вельмі проста: ідэалізаваны образ Фелікса існуе роўна пастолькі, паколькі ён запатрабаваны прысутнімі жанчынамі.

Стужку «Шаг і крыкі» (1973) я, асабіста, не могу вызначыць іншак, як шакуючу. Фільм распавядыа пра пакуты жанчыны, што чакае смерці ва ўласным асабняку ў акружэнні сяспрё і служанкі, якія кlapоцяцца пра яе. Сюжэтная лінія досыць простая: галоўная герайня памірае, выводзячы на першы план складаныя пачуцці астатніх насельніц дома. Дарэчы, сам фільм шведскі рэжысёр прысвяціў уласнай маці, якую вельмі моцна любіў, а таму падзеі, паказаныя ў ім, для самога стваральніка з'яўляюцца глыбока інтымнымі. Фільм не для сямейнага прагляду, таму пазначанага абмежавання да шаснаццаці гадоў у гэтым выпадку ўсё ж варта прытрымлівацца.

Напрыканцы ж хацелася б выказаць шчырью падзяку аддзяленню шведскай амбасады ў Мінску, што зрабіла магчымым гэты прагляд. Асобны дзякун за прыгожую беларускую мову, якая гучала падчас усяго паказу.

— Яна ван Хейсума Малодшага (1682–1749). Гледачоў захапляла, як мастак перадаваў пылок на кветках і ўзор крыльцаў дробных насякомых на раслінах. Зразумела, што Ліней, якога ў свеце раслін і жывёл таксама цікалі дакладныя дэталі, ведаў творчасць моднага мастака той краіны, дзе працаваў у час росквіту славы Хейсума. Так, сваім фотадзімкамі Эдвард Коінберг замыкае кола гісторыі і стасунку паміж навукай і мастацтвам, мастацтвам і жыццём, жыццём і каханнем — кветкаю жыцця.

Імпульсам да стварэння «Гербарыя кахання» стала тэорыя пра любоўнае жыццё раслін, распрацаваная Лінеем. «Кветка — гэта радасць расліны», — сцвярджае Ліней ва ўводзінах да працы аб сістэме класіфікацыі раслін паводле будовы сістэмы памнажэння, і дае з трывумфом далей: «Так расліна рэпрадукуе сябе! Кветаложа — гэта шлюбны ложак, дзе песьцік і тычынка ўступаюць у саюз».

Ліней, калі праводзіць паралелі паміж сістэмамі памнажэння людзей і раслін, мае на мэце вобразна і ярка паказаць, як працуе прырода.

Зараз «Herbarium Amoris» экспануецца па ўсім свеце, утылізуецца ў Кітаі, Аўстраліі, ЗША, Паднёрай Афрыцы і краінах Еўропы, на працягу 2007 і 2008 гадоў. А «Herbarium Amoris» выдадзены Эдвардам Коінбергам у цесным супрацоўніцтве і пры падтрымцы Шведскага Інстытута.

▶ ВЫСТАВА

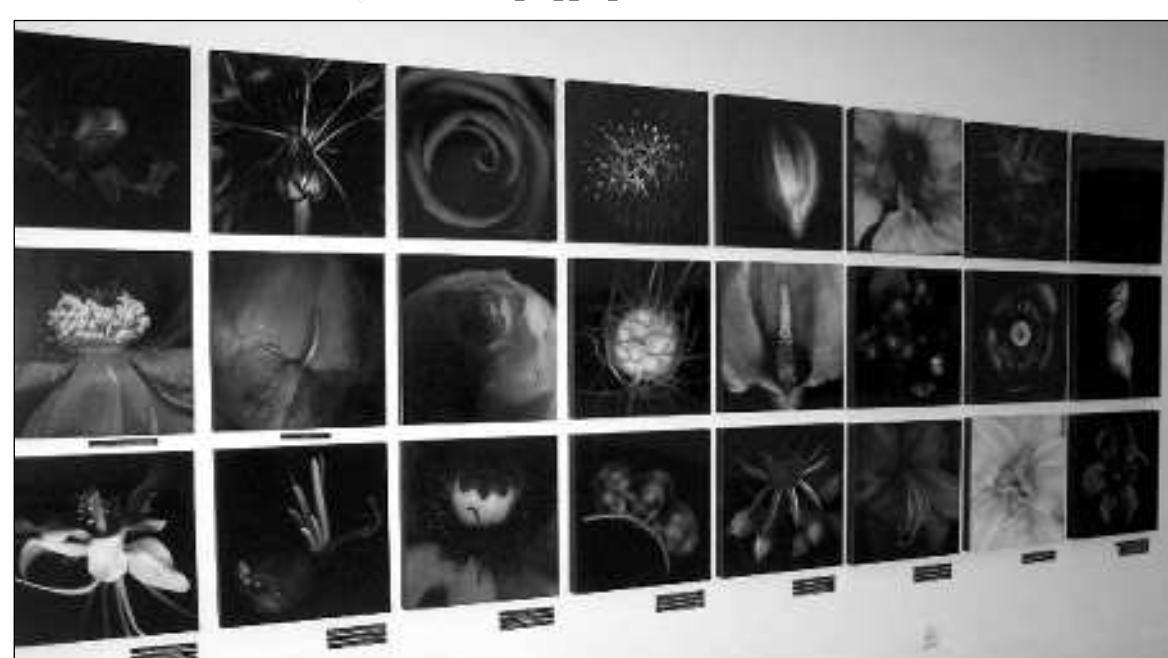
КВЕТКІ КАХАННЯ І 300-ГОДЗЕ КАРЛА ЛІНЕЯ

Аляксей ХАДЫКА

Аддзяленне Пасольства Швецыі ў Мінску пры падтрымцы Шведскага інстытута 13 сакавіка распачаць ў Нацыянальным музеі гісторыі і культуры фотавыставу «Herbarium Amoris» — «Гербарый кахання». Аўтар здымкаў — фатограф Эдвард Коінберг.

Выставка прысвечана 300-годдзю з дня нараджэння Карла Лінея, хая фактычна славуты шведскі даследнік, аўтар сусветна прызнанай класіфікацыі раслін і жывёл, сябар Парыжскай акадэміі, нарадзіўся ў сям'і пастора 23 мая 1707 года. Папросту праект ужо вандруе па єўрапейскіх краінах з мінулага года. Дарэчы, у час нараджэння Ліней шведскі войскі Карла XII руйнавалі беларускія гарады, ішла Паўночная вайна за панаванне ў Балтыйскім рэгіёне, і ў той час сітуацыя складалася не на карысць Рэчы Паспалітай і асадліў ВКЛ.

На пачасце, шведская экспансія праз 300 гадоў мае абсолютна мірны і культурны характар.

Прынамсі, на адкрыцці выставы 13 сакавіка 2008 года гучалі толькі стрэлы з бутэлек шампанскага, і гаварылася пра прыгажосць кахання, якую ўбачыў у кветках Карл Ліней і пра якую больш за ўсё думаеца вясновым часам. Карапей, казаць прыемнія словаў ўгонар заснавальніка і першага презідэнта шведскай Акадэміі наяву (1739) было толькі прыемна.

Зазначым, што аўтар выставы «Гербарый кахання» Эдвард

Коінберг упершыню паспрабаваў закрануць рэпрэзентаваную тэму ў экспазіцыі ў Стакгольме яшчэ ў 2003 годзе. Коінберг паўтарае шлях даследчыкаў і наўзарнікаў натуры часоў Лінея ці нават яго папярэднікаў. І, як сапраўдны мастак, шукае кропінцы натхнення ў тагачасным жывапісі, у прыватнасці Галандскай. І, як сапраўдны мастак, шукае кропінцы натхнення ў тагачасным жывапісі, у прыватнасці Галандскай. І, як сапраўдны мастер, шукае кропінцы натхнення ў тагачасным жывапісі, у прыватнасці Галандскай.

Хартэкамп. А галандскі жывапіс XVII–XVIII стагоддзяў знакаміты не толькі нацюрмортамі з рыбаю ці прыгожымі сталовымі начыннем. Але і работамі мастакоў, якія малявалі вытанчаныя кампазіцыі з кветкамі. Назавем хаяць б майстра, «раслінныя» нацюрморты якога цягам XVIII стагоддзя білі ўсе рэкорды коштава, бо сам Ліней пераехаў у гэту артырнку і вызначаліся неверагоднай дакладнасцю малівання найдрабнейшых дэталяў

► ДА 90-Х УГОДКАЎ БНР

«НезалежныЯ»: ГІМН ДНЮ ВОЛІ, ВЯСНЕ і КАХАННЮ

Анатоль МЯЛЬГУЙ

Упэўнены, што дыск з кампазіцыямі беларускіх рок-гуртоў «НезалежныЯ» прыцягне ўвагу слухачоў. Выдадзены ён намаганнямі Культурніцкай камісіі БНФ пры падтрымцы вядомай у Беларусі фундатаркі прафесара Алы Орса-Раманы.

Як і дэкларавалі складальнікі, праграма дыска амаль пазбаўлена палітызованасці. Але гэта не значыць, што складанка з шэрагу пустых музычных «дрындышак». Папросту дзень 90-х угодкаў БНР, да якога прымеркаваны выпуск дыска, — вясновы. А значыць, складальнікі віталі ў песнях добры настрой, каханне і іншыя прыкметы жыццёвага пазітыву.

Ну а хто, як не маладыя выканаўцы, схільныя да пазітыўнага ўспрыніцця свету? Іх кампазіцыі і сталі своеасблівай візітойкай праекта. Хаця трэк-ліст дыска «НезалежныЯ» адкрывае ёца эмансіяналістычнай і філасофскай кампазіцыйнай ветэрана айчыннай рок-сцэны — Аляксандра Памідорава і гурта «Pomidorf/OFF». Аляксандр пропанаваў гэтыя твор адмыслова для святочнай складанкі і не памыліўся: ягона кампазіція задае агульны тон гукавому палатну дыска «НезалежныЯ» і інтрыгует будучым адкрыццям.

І вось наступна слова на дыску якраз дадзена маладым: этна-кор-гурт «UNIA» разам з ветэранам айчыннага фолк-мадэрну Алегам Хаменкам праdstаўляюць вядомую «песняроўскую» кампазіцію «Хлопец пашаньку пахае». І хоць запис не ўстане перадаць той фан-

Хто, як не маладыя выканаўцы, схільныя да пазітыўнага ўспрыніцця свету? Іх кампазіцыі і сталі своеасблівай візітойкай праекта

тастычны ажыятаж, які пануе на канцэртах каманды, у аранжyroўках адчуваеца вялікі патэнцыял музыкай, якія спалучаюць ритмы hard-core і мелодыку беларускага фальклору. Плюс — гук беларускай дуды ад Алега Грынько. Карапец, добрая заяўка, у тым ліку і на ўдзел у «Дударскім фэсце», які мае адбыцца ў красавіку.

Эстафету ад «UNIA» падхопліваюць праdstаўнікі магілёўскай рок-плюні. Выкананцы з гораду на Дняпры за апошнія два гады зрабілі адчувальны рывок і вылучылі цікавую рэгіянальную плюні ў нацыянальным рок-руху. На дыску праdstаўлены кампазіцыі панк-рок-гурта «Глюкі» і ска-панк-гурта «Заготка». Першая з называных каманд відавочна пасталела выкананча: гук «Глюкаў» у песні «Праграма» стаў больш шыльным і «цяжкім», а з гэтага больш стальным і прафесійным.

«Заточка» прадставіла цікавы погляд на апошнія сёняня панятак патрыятызму — праз прызму футбольнага заўзятара. Увогуле, кампазіцыя «Пра футбол» атрымалася завадной і хуліганскай, як і належыць сапраўднаму ска-панк-гурту. Адзначу прафесійнасць духавікоў гурта, якія шмат робілі, каб кампазіціі «Заточки» зімейті пазнавальны музычны каларыт. Ска-панкаўскую тэматыку па-свойму выразна працягнулі іх мінскія калегі з каманды «Ska!RB2», што дэбютавалі песьнекай «D.I.Y. Porno Zine», прысвячанай каханню ў часы, калі «нъма цяпла, нъма святла...».

На мой погляд, адным з самых арыгінальных па гучанні з усіх маладых гуртоў, якія праdstаўлены на складанцы, з'яўляеца

Гарадка. Уражваюць вакальныя дадзеныя Ілоны Карпок, якая паспяхова сумяшчыла ў спевах рокавы драйв і драматызм, які ідзе ад тексту песні «Така Я». Цікава было б пазнаёміцца з новым альбомам гурта пад іншыгуочай назвай «Х», які ўжо выйшаў у Польшчы.

Наступнымі гонарамі маладой плюні беларускага рок-руху выпала адстойваць такім маладым гуртам, як «Амарока» («Імёны Свабоды»), «Band A» («Хуткія»), «Usplesk» («Менская сіеста») з альбому «Выварат Вілія»), «Recha» («Як съпявала»), «Кальмары» («Ён і яна»), якія сваімі музычнымі сродкамі імкнущы раскрыць тэматыку загаданай складанкі. Лірычна-экспрэсіўнымі, як у песьні гурта «Recha», ці як у «Кальмары» — сцёбна-поп-рокавымі.

Што ж тэчыцца ў гэтых каманд, то далейшым штуршком для шмат каго з іх стане выданне сольных альбомаў. Кампазіцыі са складанкі сведчаць, што маладыя рок-музыкі готовы для руху наперад.

Ну а выкананча больш сталячна каманда «Siver». Сінтэз гукаў электронных інструменту і гітарнага суправаджэння, рамантычнай мелодіі і разнастайных вакальных прыёмаў робіць кампазіцыю «Мінск» адной з «разынак» дыска.

А вось лаўрэт мінулагодняга «Рок-Кола» «цяжкі» панк-гурт «Акропаль» са Смалявічай вырашыў нагадаць песню «Дзе ты дзе», якая была запісана на альбоме гурта «Дзе вы згубілі мяне?». Па выкананню і аранжyroўцы — гэта тыповая гітарная балада, але па тэксле больш выглядае на пісіхалагічны партрэт нашага сучасніка.

На жаль, беларускія выдаўцы

часта забываюць пра існаванне беларускамоўнай рок-плюні ў Польшчы. Але гэты дыск выключэнне: складальнікі прадставілі беларускім слухачам адну з лепшых кампазіцый гурта «5set5» з польскага

Ёсьць на дыску і песні, створаныя на ўзоры пастаў-класікаў, як гэта зрабілі ўдзельнікі гурта «IQ48», што звярнуліся да верша Янкі Купалы «Гэй, наперад». Песня атрымалася альтымістычнай і сугучнай святу 90-гадзія БНР, бо ёй выкарystаны музычны прыёмы з арсеналу такіх «пазытыўных» стыляў, як ска-панк, рэгі ды фанк. Гэтыя пачуцці будуть панаваць і пасля праслушоўвання кампазіцыі Ігара Загумёнава і гурта «ZigZag» «Ляціць дні». Сур'ёзна тэма праз модныя рytмы — даніна эпосе постмадэрнізму і сённяшнім трэндам у сусветнай рок-музыцы.

Прысяга ў вернасці «сцягу колеру крыві сваіх продкаў». Нягледзячи на пафаснасць некаторых радкоў, лідэр гурта і вакаліст Піт Паўлаў пераконвае, што ён верыць у правоўлене, што ён «не пачатак, а толькі нашчадак».

Эмацыйным пікам складанкі «НезалежныЯ», на мой погляд, з'яўляеца кампазіція-рэквіем гурта BN і Ляўона Вольскага «Загінувшым пазыяўца...». Тут бачыцца заслуга, у першую чаргу, аўтара тэксту Сяргука Машковіча, які змог перадаць трагізм лёсай беларускіх пастаў. Яны былі і сядр стваральнікаў ды абаронцаў БНР. Успомнім толькі паста-змагара Алеся Гаруна. Нельга не адзначыць і то, што ў кампазіцыі і яе рэалізацыі бачыцца спрактыкаваная рука галоўнага хіт-майкера краіны Ляўона Вольскага, які тут выступае ў ролі айчыннага Timbarland'a: дапамагае аўтару тэкстаў дапрацаваць тэкст, а музыкам — стварыць вобраз абранай гістарычнай тэмі, зрабіць так, каб песня «чапляля» слухачу ўпершыню ж праслушоўвавання. Так яно і атрымліваеца: кампазіцыя «Загінувшым пазыяўцам прысяўчаеца...» ўжо зараз з'яўляеца лідэрам у хіт-парадзе партала «Tuzin Gitoў». А гэта добрая прамоцыя для складанкі, як і то, што на дыску ёсьць рэдкі варыянт звышпапулярнага хіта N.R.M. «Тры чарапахи-NEW».

P.S. Нагадаю, што складанка «НезалежныЯ» будзе распаведзана з канца сакавіка. Каб атрымліваць дыск бясплатна, трэба звярнуцца на электронны адрес 25sakavika@gmail.com ці пакінучы сваю заяўку і каардынаты на сядзібі Партыі БНФ (пр. Машэрава, 8).

Кампанія «Чэская глава» сумесна са старшинай Сенату Парламента Чэшскай Рэспублікі абвяшчае конкурс «Innovating Minds» — Czech Awards for Young Europeans

У межах конкурсу прысуджаюцца прызы ў пяці намінацыях:

- Інфармацыйны і камунікацыйны тэхнолагі
- Здароўе і якасць жыцця
- Навакольнае асяроддзе
- прыз фонду «Beolія Вода»
- Інавацыйны вытворчасць і тэхнолагі
- прыз ОО «Аэра Вадаходы»
- Дызайн і архітэктура

Лаўрэт кожнай катэгорыі конкурсу атрымае ўзнагароджанне ў памеры 5000 ёўра.

Лаўрэтам можа стаць толькі грамадзянін еўрапейскай краіны, якому на момант падачы заявы на ўдзел у конкурсе не споўнілася 19 гадоў.

Падачу на конкурс можна выключна па электроннай пошце. Яна павінна складацца з:

- запоўненага бланку заявы
- кароткага агляду працы
- рэцензii спецыяліста

Бланк заявы і іншую падрабязную інфармацію можна знайсці на www.innovatingminds.eu

Заява, сінопсіс працы і рэцензія павінны быць на англійскай мове.

Заявы прымаюцца да 10 верасня 2008 года

► ВЕРНІСАЖ

АД ВЫСТАВЫ ДА ВЫСТАВЫ. УРАДЖАЙНЫ САКАВІК

Аляксей ХАДЫКА

**Першы месяц вясны стаўся
для Беларусі надзвычай
багатым на падзеі мастацко-
выставачнага жыцця.**

Да 90-годдзя БНР

Некалькі імпрэзаў былі прымеркаваны да 90-гадовага юбілею абвяшчэння незалежнасці Беларускай Народнай Рэспублікі. Найперш гэта выставка Яўгена Куліка (1937–2007) — не толькі графіка, але слыннага грамадскага дзеяча і патрыёта, удзельніка незалежніцкіх падпольных арганізацый яшчэ ў часы глыбокага савецкага рэпрэсансу. Характэрна, што творчасць мастака з большага вядомая серыямі гістарычных партрэтаў і ўжо храстаматычных гравюраў і рэканструкцый замковых комплексаў Беларусі і архітэктуры Гродзеншчыны.

Між тым, як добра відаць па работах у залах Палаца мастацтваў, найбольш удалымі ў спадчыне Куліка з'яўляюцца алоўкавыя кампазіцыі («Давыд-Гарадок. Крыжы», а таксама такія экспрэсійныя серыі, як нізка ілюстрацый да «Слова пра паход Ігараў». На жаль, гэтым разам не экспанаваўся геніяльны партрэт Сяргея Новіка-Пеюна, які можна было бачыць паўгады

тому на папярэдній персанальнай выставе Яўгена Куліка ў фальварку «Добрая мыслі» на вуліцы Магілёўскай.

Паводле сябры Куліка і кірауніка суполкі «Пагоня» Аляксея Марачкіна, Яўген Кулік — «этак мастак унікальны як спецыяліст, як прафесіонал, але і як чалавек вялікай і высокай эрудыцыі. Мастак, які збіраў нашу гісторыю ці то ў пісмёнах, ці то ў этнографічных звестках, ці ў предметах этнографіі. Ён быў адданы беларушчыне, адданы ідэалам Беларускай Народнай Рэспублікі».

Іншая падзея да знакамітай даты — выставка непасрэдна суполкі «Пагоня» ў офісе БНФ на Машэрава, 8. Камернае памяшканне прымусіла правесці пільны адбор прац, што пайшло відавочна на карысць экспазіцыі: у ёй цалкам адсутнічаюць выпадковыя работы.

Вясна-красна

Але ж сакавік — яшчэ і месяц сонцавароту, абуджэння прыроды, надзеі і кахання. На жаль, 23 сакавіка ўжо зачынілася цудоўная экспазіцыя «Вясна красна», арганізаваная ў Мастацкай галерэі Універсітета культуры на Каstryчніцкай плошчы Унітарным прадпрыемствам беларускіх народных рамёств «Скарбніца». У залах презентаваліся габелены, кераміка, пляценне з саломкі, распісныя куфры, народныя

касцюмы — усё падабранае з бездакорным густам.

Сакавіцкія каты

Але самай «сакавіцкай» падзеі зрабілася выставка «Сакавіцкія каты» (чамусыці на плакаце называныя «мартаўскімі»), адчыненая дзень у дзень з выставай Куліка — 19 сакавіка. Новы падъехаў кірауніцтва Палаца мастацтваў на Казлова, 3 — адчыняющы аздзін дзень 2–3 экспазіцыі — дае плён. Колькасць удзельнікаў вернісажаў, якія ператвараюцца ў сапраўдныя святы, апошнімі месяцамі ўзрасла шматкроць. А выставка катоў, увасобленых у жывапісе, графіцы, скульптуры, інсталяцыях, з узделам 115 мастакоў з 7 краін — увогуле б'е рекорды наведвальнасці. І самае прыемнае, што на яе масава ідуць дзеци і юнакі. Выбачайце за выраз, «фішка», каціна тэма, плюс разняволенасць аўтараў экспазіцыі спрацавала. Моладзь у свабоднай, амаль гульнёвой форме спрычыняеца да свету прыгожага.

«Гаспада»

Нарэшце, пра сур'ёзныя выставы ва ўстанове, якая і не

можа дапусціць іншага стылю, у Нацыянальным мастацкім музеі. З 12 сакавіка і па 21 красавіка экспануецца графіка Рыгора Сітніцы (выставка называецца «Гаспада»), мастака і аўтара некалькіх пазытычных зборнікаў. Пэўна, пазія выявілася і ў яго стылістыцы — ва ўсіх яго творах, нават прысвечаных, скажам, значным помнікам дойлідства або ў партрэтах, заўсёды прысутнічае музычны рytym. А яго серыя апошніх год «Суб'ектыўная рэальнасць» раскрывае таямнічу прыгажосць

здавалася б простых побытавых рэчаў, начыння «Гаспады». Прыважосць гармоніі ў штодзённым жыцці. Між іншым, музычнасць лініі ў Сітніцы невыпадковая — яны былі аднакурснікамі з жывапісцам Валерыем Шкарубам, персанальнай выстава якога прышла толькі два месяцы таму на галерэі музея і паказала падобную якасць у жывапісе сябры Рыгора Сітніцы — бачанне музычнай рytmікі і гармоніі матэрыяльных прадметаў.

А на галерэі зараз (з 19 па 31 сакавіка) экспануюцца, таксама да юбілею, 60-годдзя, творы вядучага жывапісца-калярыста віцебскай школы Алега Скавародкі. Такі сакавіты жывапіс — што ў краявідах, што ў партрэтах або на цюмортах — такое адчуванне колеру і формы немагчыма перадаць на словах. Пакуль не позна, выставу трэба наведаць.

Падагульняючы, прывядзэм слова Уладзімера Савіча, абраңага некалькі месяцаў таму новым кірауніком Саюза мастакоў Беларусі: «Мы робім усё магчымае, каб вярнуць мастакам гледача, а гледачам — мастака». Падобна, што новае кірауніцтва дзея рады вырашыць гэтае пытанне.

тым ліку Яўген Шатохін, Рыгор Скрыпніченка, Аляксей Марачкін і Янка Рамановіч, а таксама жыхары вёскі Германовічы, — каментуе Колас. — Падрыхтоўка і правядзенне пленэру памяці аднаго з заснавальнікаў беларускага выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва Язэпа Драздовіча, што адбыўся летам 2007 года, сталі падставай для роздуму пра лёсы цяперашняй беларускай вёскі, краіны і асобы, якія імкненца далучыцца сваіх сучаснікаў да вечнасці, прыгажосці і прафіды».

І яшчэ героя фільма — жыхары вёскі з іх простымі і разам з

тым такім складанымі лёсамі. У кадры і на палотнах мастакоў, якія і адкрываюцца нам у іх тое духоўнае, добрае і прыгожае, што і ёсьць іх сапраўднае «я».

53 хвіліны, што доўжыўся фільм, у зале панавала напруженая цішыня. Цішыня суперакіяння, роздуму пра сваё і наша супольнае жыццё, нашы мары і планы, пра здзейсненасць і страчанае. Жыццё як яно ёсьць. І якім магло і можа быць. Вёска і ўся наша краіна. Прыважае мастацтва і суворыя рэаліі. Што ні кадр, то сімвал. Без дыдактыкі і павучання. Документальнае кіно, высокое мастацтва. Улад-

зіміра Коласа можна павіншаваць з творчым поспехам. А Адзе Райчонак нізка пакланіцца за яе самаахвярную, за яе высакародную працу.

Фільм створаны намаганнямі польскай студыі «Эверэст» і тэлеканала «Белсат» пры падтрымцы Еўрапейскага інстытута кіно. 26 сакавіка дэманстрацыя карціны плануецца на тэлеканале «Белсат».

Як паведаміў У. Колас, жаданне паказаць фільм «Галерэя Ады» на кінафестывалі ў Іглave (Чэхія) выказаў прадстаўнікі 10 єўрапейскіх краін, а таксама тэлеканал «Аль-Джазіра».

► КІНО

«ГАЛЕРЭЯ АДЫ»

Алесь СЦЯПАНАЎ

**У Мінску адбылася
прэм'ера дакументальна-
публіцыстычнага фільма
Уладзіміра Коласа «Галерэя
Ады».**

Карціна прысвечана падзвіжніцам беларускага нацыянальнага

ЗАСНАВАЛЬНІК: Мінская гарадская арганізацыя ГА ТБМ імя Ф. Скарыны. Пасведчанне аб рэгістрацыі № 1798 ад 17 сакавіка 2007. Адрас: 220005, г. Мінск, вул. Румянцева, 13. Тэл.: 288–23–52.

ВЫДАВЕЦ: Прыватнае выдавецтва ўнітарнае прадпрыемства «Час навінаў».

АДРАС: 220012, г. Мінск, зав. Інструментальны, 6-214. Тэл.: +375 29 651 21 12, +375 17 28017 91.

chasnabavina@gmail.com; http://kamunikat.org/novy_chas.html

Пасведчанне №64 ад 12.01.2007 г.

НАДРУКАВАНА ў друкарні УП «Плутос-Маркет».

Мінск, вул. Кульман, 1.

Замова №

Падпісаны да друку 28.03.2008. 8.00.
Наклад 3000 асобнікай.

Рэдакцыя можа друкаваць артыкулы дзеля палемікі, не падзяляючы пазіцыі аўтараў.

Пры выкарыстанні матэрыялаў газеты спасылка на «Новы Час» абавязковая.

Рукапісы рэдакцыя не вяртае і не рэцензуе мастацкія творы.

Чытальская пошта публікуеца паводле рэдакцыйных меркаванняў.